ประวัติวัดมงคลโคธาวาส
และ ประวัติหลวงปู่ปาน

ต.ตลองด่าน อ.บางบ่อ

จ.สมุทรปราการ

ผู้ดำเนินการจัดพิมพ์

คุณเล่งเจ็ง-คุณอัมพร แซ่ตั้ง	100 เล่ม
คุณสุรพล แซ่ตั้ง	50 เล่ม
คุณขวัญแพร ร.ต.ท.พิเชษฐ์ สิทธินนท์วรกุล และครอบครัว	100 เล่ม
คุณแสงโสภา แซ่ตั้ง และครอบครัว	100 เล่ม
คุณกชพรรณ แซ่ตั้ง และครอบครัว	50 เล่ม
คุณณัฐวัฒน์ อนันต์ปราการ และครอบครัว	50 เล่ม
คุณนุสรา ศิริ และดาลัด แซ่เอี๊ยะ	50 เล่ม

พิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน
เพื่ออุทิศบุญกุศลให้แก่
บรรพบุรุษ บิดา มารดา ครูอุปัชฌาย์ อาจารย์ ผู้มีพระคุณ ญาติสนิท มิตรสหาย
เจ้ากรรมนายเวร เจ้าเกณฑ์ชะตา เจ้าที่ เจ้าทาง พระแม่ธรณี ผีบ้าน ผีเรือน ที่ข้าพเจ้าอาศัยอยู่
สัมภเวสีทั้งหลาย และสรรพสัตว์น้อยใหญ่ทั้งหลายทั้งปวง
ขอให้ท่านทั้งหลายจงอนุโมทนาบุญกุศลนี้ และจงได้รับในบุญกุศลนี้ โดยทั่วหน้ากันเทอญ

ถ้าท่านมีทุกข์ ขอให้พ้นทุกข์
ถ้าท่านมีสุขอยู่แล้ว ขอให้สุขยิ่งๆ ขึ้นไป

เบอร์โทรศัพท์ 081 859 1037

ประวัติวัดมงคลโคธาวาส

ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

พระครูสาธิตธรรมนาท (โพธิ์ ฐานุตฺตโม) เรียบเรียง
ตามคำ หลวงพ่อสาย พุทฺธเสฏฺโฐ เล่าประกอบ
พระครูชื่น ธมฺมโชติ ช่วยแก้ที่ผิดพลาด

วัดมงคลโคธาวาสนี้ ได้ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ในสมัยแรกสร้าง บ้านเมืองยังไม่เจริญ ผู้คนน้อย จัดว่าอยู่ไม่สู้ไกลจากหมู่ บ้านตำบลนี้มากนัก มาบัดนี้จะว่าตั้งอยู่กลางตำบลก็ว่าได้แล้ว เพราะว่ามีบ้านคนตั้งอยู่ล้อมรอบ การคมนาคมไปมาสะดวก สบายดี วัดนี้ได้ตั้งอยู่ระหว่างกลาง ประตูน้ำชลหารพิจิตร์ กับถนนสุขุมวิทย์ (สายกรุงเทพ – ตราด) ติดต่อกัน เป็นวัด ที่น่าสนใจอยู่มากเหมือนกัน เพราะว่าเป็นวัดสำคัญวัดหนึ่งก็ว่าได้

วัดนี้ได้เริ่มสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๓ ตระกูลของหลวง พ่อปาน (พระครูพิพัฒนิโรธกิจ) สร้างเอาไว้ (ตามคำบอกเล่าของหลวงพ่อสาย พุทฺธเสฏฺโฐ ซึ่งเป็นสัทธิวิหาริกของหลวงพ่อปาน) เป็นผู้จัดการสร้างครั้งแรก พร้อมด้วยประชาชนผู้ที่มีใจศรัทธาในตำบลนี้ ได้ช่วยกันจัดสร้างขึ้นเพื่อเอาไว้บำเพ็ญกุศล เพราะว่าจะไปวัดสร่างโศกก็ไกลจากหมู่บ้าน หรือว่าจะไปวัดโคธารามก็ไม่ใกล้นัก เลยจำเป็นต้องสร้างวัดขึ้นในหมู่บ้านของตน เพราะการบำเพ็ญกุศลสะดวกสบายดีจึงทำให้วัดนี้ตั้งอยู่ได้แล้วเจริญด้วย เพราะว่าในสมัยที่สร้างวัดนั้นประตูน้ำยังไม่สร้าง และถนนก็ยังไม่ได้ตัดมา บ้านคนอยู่เป็นกลุ่มๆวัดนี้ได้ตั้งอยู่

ที่ริมแม่น้ำคลองด่าน จัดว่าเป็นที่ข้างลุ่มสักหน่อย เพราะว่าในเมื่อมีน้ำทะเลขึ้นมากๆท่วมเต็มลานวัดไปหมด ในบางตอนถึงต้องทำ

สะพานยาวๆ เพื่อเดินไปวัดสะดวกสบาย

วัดเริ่มสร้างที่แรก ถามใครไม่ กล้ายืนยันลงไปแน่ว่าใครเป็นเจ้าอาวาสรูปแรกแล้วปกครองอยู่กี่ปี ยังไม่มีใครทราบ อาตมภาพได้สอบถามคนอายุ ๙๐ ปีเศษ ดู แกก็จำไม่ได้เหมือนกัน ได้รู้ว่าสร้างมานานเท่านั้น แต่ทราบกันดีว่าในสมัยหลวงพ่อถันเป็นเจ้าอาวาส

เหตุการณ์ในสมัยหลวงพ่อถันเป็นเจ้าอาวาส

หลวงพ่อถันรูปนี้ เป็นคนบ้านอยู่คลองนางโหง ตำบลคลองด่าน อำภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ในสมัยที่ท่านเป็นเจ้าอาวาสอยู่นั้น ได้มีพระเถระที่ทรงคุณวุฒิอยู่

หลายรูป อาทิ เช่น

๑. หลวงพ่อปาน (พระครูพิพัฒนิโรธกิจ)

๒. หลวงพ่อเรือน (เคยเป็นพระอุปัชฌาย์ที่วัดนี้)

๓. หลวงพ่อล่า (เป็นหมอผี หมอน้ำมนต์)

๔. พระอาจารย์อิ่ม (อาจารย์สอนวิปัสสนาและอาจารย์ธุดงค์)

๕. หลวงพ่อทอง (พระครูสุทธิรัต)

๖. หลวงพ่อลาว (มรณะแล้วไม่มีการเน่าเปื่อยที่ใดเลย)

๗. พระอาจารย์บัว

๘. พระสมุห์นิ่ม สมัยเป็นสามเณร

๑. **การปกครอง** ในสมัยหลวงพ่อถันเป็นเจ้าอาวาสนั้นได้แยกกันปกครองเป็นคณะๆ ไป คณะหนึ่งมีหัวหน้าคณะรูปหนึ่ง และรองหัวหน้าคณะอีกรูปหนึ่ง ถ้ามีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นหัวหน้าคณะก็ตัดสินและรายงานให้เจ้าอาวาสทราบ ทั้งพระเณรตลอดถึงเด็ก

๑. พระครูพิพัฒนิโรธกิจ (หลวงพ่อปาน) กับพระอาจารย์อิ่มเป็นหัวหน้าคณะปกครองในเรื่องการสอนกัมมัฏฐาน และในเมื่อออกพรรษาก็นำพระไปอยู่ปริวาสแล้วออกธุดงค์ ท่านทำอย่างนี้เป็นประจำทุกปี เพราะว่าท่านได้อยู่คณะใหญ่

๒. หลวงพ่อเรือนเป็นหัวหน้าคณะ ว่าในเรื่องสองชีและอุบาสกอุบาสิกาทั่วไป

๓. หลวงพ่อล่า เป็นหัวหน้าคณะ ว่าในเรื่องหมอผีหมอน้ำมนต์

๔. หลวงพ่อถันเป็นเจ้าอาวาสด้วยเจ้าคณะด้วย ว่าในเรื่องปกครองทั่วๆไปตลอดเรื่องเด็ก ขึ้นชื่อหลวงพ่อถันแล้ว รุ่นปู่ รุ่นตา ของข้าพเจ้าต้องสั่นเศียรไปตามกัน ว่าท่านตีจริงๆไม่เลือกว่าจะเป็นลูกท่านหลานเธอทั้งนั้นในเมื่อมีความผิดแล้วต้องถูกเฆี่ยนไปตามกัน พระที่ดุหรือตีสมัยนี้ยังไม่ได้ครึ่งของหลวงพ่อถัน

๒. การก่อสร้าง ในสมัยนี้นับได้ว่าขยายตัวขึ้นมาก เพราะว่าได้มีพระที่ทรงคุณวุฒิหลายรูป อาทิ เช่น หลวงพ่อปาน หลวงพ่อเรือน พระอาจารย์อิ่ม เป็นต้น ทุกองค์สามารถ ปกครองพระเณรตลอดอุบาสกอุบาสิกาได้เรียบร้อย ได้มีการก่อสร้างขึ้นหลายอย่าง เช่น พระอุโบสถ กุฏิ ศาลาการ
เปรียญ ทำสะพาน และวัตถุอื่นๆอีกหลายอย่าง วัดนี้ในสมัยท่านปกครองนับว่าได้ก้าวไปสู่ความเจริญมาก

๓. การศึกษา มีการศึกษาพระวินัยขันธ์อย่างเดียว และเรียนพระกัมมัฏฐาน ตลอดสวดมนต์ ท่องพระปาฏิโมกข์เป็นของสำคัญมากในสมัยนั้น จึงทำให้พระที่อยู่ต้องได้พระปาฏิโมกข์มากองค์ และสวดมนต์ก็เก่ง เช่น เจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน ภาณยักษ์ ภาณพระ เป็นต้น ขึ้นชื่อว่าพระวัดมงคลโคธาวาสในสมัยนั้นแล้ว จะไปวัดใดแล้วต้องมีพระเกรงขาม ไปหมด ใน เรื่องการสวดมนต์

หรือ พระปาฏิโมกข์ถ้าใครอยู่ถึง ๓ พรรษา ไม่จบเจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน หรือพระปาฏิโมกข์ นับว่าปัญญาทึบเต็มที่

หลวงพ่อถันได้ปกครองวัดนี้อยู่เป็นเวลานาน พอดีหลวงพ่อปาน (พระครูพิพัฒนิโรธกิจ) ได้จัดการสร้างมณฑปขึ้น เพื่อจะเอาไว้ลอยพระพุทธบาทจำลอง พอการสร้างได้ดำเนินไปถึงขั้นใกล้จะเสร็จเรียบร้อย ก็มีพิธีทำการยกยอดมณฑปขึ้น แต่การทำงานใหญ่ๆ โตๆ ในสมัยนั้นถือกันว่ามักจะแรงสมภาร ถ้ายกศาลาการเปรียญ หรือพระอุโบสถตลอดยอดมณฑป สมภารต้องไปให้สุดเสียงกลอง แต่หลวงพ่อถันหาถือเช่นนั้นไม่ ท่านถือกรรมเป็นของสำคัญมากกว่าฤกษ์ยาม นับว่าพอยกยอดขึ้นเรียบร้อยแล้ว ท่านก็ลงมือป่วยทันที แต่ชาวบ้านก็เริ่มวิจารณ์ไปต่างๆว่ายกยอดแรงสมภาร พอดีโรคกายคือความชราของสังขาร ได้เข้ายึดร่างกายของท่านทันที แม้แต่หมอจะมียาดีๆก็ไม่ สามารถรักษาชีวิตของท่านได้ อาการป่วยของท่านเป็นลงรวดเร็วมา ไม่ยอมให้หมอรักษาทั้งนั้น หมอจะวิเศษสักเพียงใดก็ต้องมรณะแน่ๆท่านได้ภาวนาตลอดเวลา แล้วท่านได้สั่งพระเถระทั้งหลายว่าจงรักษาวัดนี้ไว้ให้ดี แล้วท่านได้มามร ณ ภาพลงในท่ามกลางความ อาลัยของพระภิกษุสามเณรตลอดอุบาสกอุบาสิกา ในสมัยหลวงพ่อถันเป็นเจ้าอาวาสอยู่นั้น นายกลัด บ้านคลองนางโหงเป็นมรรคนายก

ต่อมาบันดาพระเถระ พร้อมไป ด้วยอุบาสกอุบาสิกา และท่านที่มีเกียรติได้ประชุมปรึกษาหารือกันขึ้นว่า จะเห็นสมควรให้พระรูปใดปกครองวัดนี้ต่อไปแทนหลวงพ่อถัน แต่แล้วในที่ประชุมมีพระครูพิพัฒนิโรธกิจ (หลวงพ่อปาน) หลวงพ่อเลือน ตลอดพระอาจารย์อิ่ม พร้อมด้วยประชาชนได้อุปโลกให้พระอาจารย์ทอง ซึ่งเป็นสัทธิวิหาริกของหลวงพ่อปาน ให้เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสในพระอารามนี้ต่อไป และพระอาจารย์ได้รับความสนับสนุนจากพระอุปัชฌาย์ คือหลวงพ่อปาน และพระกรรมวาจาคือหลวงพ่อเลือนเพราะว่าหลวง

พ่อปานท่านไม่รับเป็นเจ้าอาวาส (หลวงพ่อปานนี้ ได้รับแต่งตั้งจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้เป็นพระอุปัชฌาย์ด้วย และสัญญาบัตรที่ พระครูพิพัฒนิโรธกิจ เพราะท่านมีดีหลายอย่าง เช่น สองกัมมัฏฐานและทางคงกระพันชาตรี ตลอดเวทมนต์คาถาต่างๆ)

เหตุการณ์ในสมัยหลวงพ่อทอง (พระครูสุทธิรัต) เป็นเจ้าอาวาส

หลวงพ่อทองรูปนี้ เป็นคนบ้านคลองนางโหง ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ท่านได้อุปสมบท ๒ ครั้งๆแรกได้ ๓ พรรษา ครั้งหลังได้อุปสมบทที่วัดมงคลโคธาวาส ตำบลคลองด่าน หลวงพ่อปาน เป็นพระอุปัชฌาย์ หลวงพ่อเลือน เป็นพระกรรมวาจาจารย์ ในสมัยที่ท่านรักษาการเจ้าอาวาสอยู่นั้นเป็นผู้มีพรรษาน้อย แต่ทว่าอายุมากสักหน่อย แต่เป็นพระที่มีความรู้ดี ความฉลาดดี ความสามารถและปฏิบัติดี จึงได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสปกครองวัดนี้สืบมา ในสมัยที่ท่านปกครองอยู่นั้น

๑. การปกครอง ได้แยกปกครองเป็นคณะๆเหมือนกับในสมัยหลวงพ่อถัน ถ้ามีเหตุอะไรเกิดขึ้นหัวหน้าคณะก็รายงานให้ผู้ปกครองทราบ และการปกครองเป็นไปโดยความเรียบร้อยดี เพราะว่ามีพระที่ทรงวิทยาคุณช่วยดูแลอีกที่หนึ่ง จึงทำให้พระเณรอยู่ในพระวินัยเป็นอันดี สมัยหลวงพ่อทองปกครอง มีพระที่เป็นเถระและทรงคุณวิทยาดังนี้ ๑ หลวงพ่อปาน พระอุปชฌาย์ หลวงพ่อเลือน พระกรรมวาจาจารย์ พระอาจารย์อิ่ม หลวงพ่อล่ำ หลวงพ่อลาว พระอาจารย์บัวเป็นต้น

๒. การศึกษา ได้เรียนพระวินัยขันธ์อย่างเดียว และเรียนกัมมัฏฐานจากหลวงพ่อปาน กับอาจารย์อิ่ม ต่อมามีการเรียนบาลี (ในสมัยนั้นเรียกกันว่าหนังใหญ่) เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๒ (ตามคำบอกเล่าของนายอั้นยาม่วง) ซึ่งเป็นศิษย์วัดในสมัยนั้น พระอาจารย์ทอง มาจากวัดบางขี้ช้างนอกสมุทรสงคราม เป็นครูสอน

แต่นักเรียนรุ่นนี้ไม่ได้เข้าสอบบาลีเลย เพราะส่วนมากเป็นเด็กวัด พระเณรมีน้อย พระอาจารย์ทอง สอนอยู่หลายปี แล้วลากลับบ้านเดิม การเรียนบาลีต้องหยุดลง

พอดีในสมัยนั้นสมเด็จพระมหาสมณะเจ้าท่านออกตรวจมณฑลภาคบูรพา ตะวันออก ได้มาแวะตรวจที่วัดมงคลโคธาวาส และเห็นพระเณรตลอดศิษย์วัดมีความประพฤติเรียบร้อยดี จึงทรงพระกรุณาแต่งตั้งให้เป็นสัญญาบัตรที่พระครูสุทธิรัต พร้อมทั้งทรงแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์และเจ้าคณะแขวงบางบ่อ หลวงพ่อทองพอได้เป็นเจ้าคณะแขวงแล้วได้แต่งตั้งพระฐานานุกรม มีพระปลัดแวว พระสมุห์นิ่ม เป็นต้น

ครั้งต่อมาท่านพระครูสุทธิรัต เห็นว่าการศึกษาบาลีก็ได้หยุดลงไปแล้ว และการเรียนกำลังจะก้าวหน้า จึงไดให้พระสมุห์นิ่ม สอนพระวินัยต่อไป ในเมื่อมีการเรียนขึ้นแล้วก็ต้องมีการสอบ การสอบพระวินัยได้เปิดสอบครั้งแรกที่วัดมงคลโคธาวาส อำเภอบางบ่อ พระครูสุนทรสมุทร (จ้อย) เจ้าคณะจังหวัดกับพระอ้อย ได้นำปัญหามาจากจังหวัดมาเปิดสอบครั้งแรก พระเข้าสอบกันหลายรูป อาทิ พระครูชื่น ธมฺมโชติ เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันนี้ และพระครูสริคุณาธาร (หลวงพ่อเป้า สิริสุวณฺโณ) เจ้าอาวาสวัดสุคันธาวาสต่อมาก็มีวัดต่างๆได้ส่งพระเข้ามาเรียนกันมากขึ้น ครั้นต่อมาการเรียนนักธรรมก็ขยายตัวออกมาตามชนบท ท่านพระครูสุทธิรัตก็อยากจะให้มีขึ้นที่วัดบ้าง แต่ขาดครูสอนเพราะพระสมุทรนิ่มได้เริ่มป่วยลงเป็นโรคจิต แต่ชตาของวัดยังไม่สิ้น จึงทำให้ได้พระดีรูปหนึ่ง คือ พระช่วง น.ธ. โทมาจากวัดไตรมิตร มาเปิดสอนนักธรรมเป็นครั้งแรกของอำเภอนี้ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ และได้ทำการสอบความรู้กันขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ โดยสอบรวมกับสำนักเรียนวัดราชบพิธพระครูวิจิตรธรรมคุณ และครูอมร (ชั้น) เป็นผู้นำข้อสอบมาเปิดสนามสอบ

ในสมัยนี้พระที่ทรงวิทยาคุณได้มรณภาพไปหลายรูป อาทิ ๑. หลวงพ่อปาน ๒. หลวงพ่อเลื่อน ๓. หลวงพ่อล่า ๔. หลวงพ่อลาว ๕. พระอาจารย์อิ่ม ไปมรณะที่เมืองหงสาวดี ๖. พระอาจารย์บัว นับได้ว่าเสียพระที่เป็นเถระและทรงคุณวุฒิไปหลายรูป ทำให้วัดเงียบลงไปมากเหมือนกัน ต่อมาร่างกายของท่านพระครูสุทธิรัตได้เข้าสู่วัยชรา และได้อุปสมบทนายซัว ไว้เป็นคนสุดท้าย และท่านได้มรณภาพในปีนั้นเองด้วยโรคชรา ในความอาลัยอาวรณ์ของพระภิกษุสามเณร ตลอดอุบาสกอุบาสิกา

ในสมัยที่ท่านพระครูสุทธิรัตปกครองอยู่นั้นได้หาครูมาหัดหนังสดขึ้นคณะหนึ่ง โดยเอาครูที่มาจากนาเกลือ โดยมาหัดเด็กวัด และท่านพระครูชอบมากกว่าการเล่นอื่นๆทำให้หนังสดคลองด่านมีชื่อเสียงสืบมาจนปัจจุบันนี้ ในสมัยพระครูสุทธิรัต นายเขียว บ้านคลองนางโหง เป็นมรรคนายก

๓. การก่อสร้าง ในสมัยพระครูสุทธิรัต มีดังนี้คือ

๑. ได้จัดสร้างศาลาการเปรียญขึ้น

๒. ได้จัดทำจุกชีในพระอุโบสถ

๓. ได้จัดทำมณฑปหลังเก่าให้เรียบร้อย

๔. ได้จัดสร้างวิหาร

๕. ได้จัดทำกุฏิ
(แต่คนส่วนมากถวายกับหลวงพ่อปาน)

๖. ได้จัดหล่อรูปพระครูพิพัฒนิโรธกิจ (โยมเขียวจัดการ)

๗. ได้จัดสร้างถังน้ำฝน

๘. ได้จัดสร้างหอสวดมนต์ และศาลาหน้าวัด

เหตุการณ์ในสมัยพระครูสิริคุณาธาร (หลวงพ่อเป้า) รักษาการเจ้าอาวาส

พระครูสิริคุณาธาร ในสมันนั้นเป็นพระอาจารย์เป้าพระอารย์เป้ารูปนี้เป็นคนบ้านท้องคุ้ง ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ท่านได้อุปสมบทหลังจากรับราชการทหารแล้ว ได้อุปสมบทที่วัดมงคลโคธาวาสหลวงพ่อทอง (พระครูสุทธิรัตเป็นพระอุปัชฌาย์) ท่านได้ปกครองวัดนี้อยู่ ๒ พรรษา และท่านได้ไปๆมาๆเพราะว่าท่านได้อยู่ที่วัดสุคันธาวาส แล้วท่านได้มอบกิจการงานภายในวัดให้กับพระปลัดแวว ดูแลแทนท่านอีกทีหนึ่ง ในเรื่องการก่อสร้างท่านได้สร้างกุฏิ ๒ ชั้น ไว้หนึ่งหลัง การศึกษาได้มอบให้พระช่วง น.ธ. โท เป็นผู้สอน การสอบนั้นได้คงสอบอยู่ที่คลองด่าน วัดเริ่มจะทรุดตัวลง เพราะไม่มีเจ้าอาวาส และอีกประการหนึ่งพระเถระผู้ใหญ่ก็มรณภาพไปหลายรูป ขาดผู้นำที่จะชักจูงให้ดีได้ และท่านพระอาจารย์ก็มาลาออกจากการปกครองวัดมงคลโคธาวาส พร้อมกับลาออกจากผู้รักษาการเจ้าคณะแขวงบางบ่อ

ในสมัยพระอาจารย์ปกครอง มีพระที่ทรงคุณวุฒิ ๑.พระสมุห์นิ่ม ปิ่นอยู่ น้องชายหลวงพ่อสาย ๒. หลวงพ่อผัน จนฺทสโร ๓.หลวงพ่อสาย พุทธเสฏโฐ ๔.พระปลัดแวว เพราะว่าพระที่วัดนี้เป็นพระหมอมาก เนื่องจากการสืบเนื่องมาจากหลวงพ่อปาน หลวงพ่อล่า และพระอาจารย์ดิส วัดบางสมัคร ลูกศิษย์ที่อยู่ในเวลานี้มี พระครูสิริคุณาธาร (หลวงพ่อเป้า) หลวงพ่อสาย เป็นต้น

เหตุการณ์สมัยปลัดแววเป็นเจ้าอาวาส

ต่อมาพระปลัดแววซึ่งเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสอยู่ จึงได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาส เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ พระปลัดแววรูปนี้ เป็นคนเกิดที่จังหวัดสมุทรสงคราม ได้ย้ายมาอยู่ที่ตำบลสองคลองตั้งแต่เล็กๆท่านได้อุปสมบทที่วัดมงคลโคธาวาส

พระครูพิพัฒนิโรธกิจ (หลวงพ่อปานเป็นพระอุปัชฌาย์) หลวงพ่อทอง เป็นพระกรรมวาจาจารย์ ท่านเป็นพระที่ใคร่ต่อการศึกษา เป็นพระที่มีความรู้ดี ฉลาดดี สามารถดีเป็นพิเศษ พระปลัดแวว ได้ปกครองวัดนี้อยู่ ๔ พรรษา ก็มรณภาพ

เหตุการณ์ในสมัยที่ท่านปลัดแววปกครอง การก่อสร้างไม่มี ได้มีแต่การซ่อมแซมเท่านั้น โดยมากมุงหลังคากุฏิพระปลัดแววเป็นพระที่ใจดีต่อลูกศิษย์และคนทั่วๆไปการศึกษาได้มอบให้พระผวล น.ธ. โท พระชั้น น.ธ. โท เป็นผู้สอน การสอบสนามบางบ่อ พระปลัดแววมีตำแหน่งเป็นเจ้าคณะ ตำบลคลองด่าน นับได้ว่าตั้งแต่พระครูสุทธิรัตมรณภาพ เจ้าคณะแขวง ก็ย้ายไปอยู่ที่อื่นต่อมาพระปลัดมรณภาพลงอีก ตำแหน่งเจ้าคณะตำบล ก็ได้ย้ายไปอยู่ที่วัดอื่นนับว่าวัดนี้ ได้หมดเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลกันที่หนึ่ง สมัยพระปลัดแววปกครอง นายชื่น ปากอ่าว เป็นมรรคนายก พระปลัดแวว ได้มรณภาพ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗

เหตุการณ์สมัยพระครูชื่น ธมฺมโชติ เป็นเจ้าอาวาส

ต่อมาพระอาจารย์ชื่น ธมฺมโชติ เป็นคนชาวบ้าน บางเพรียง ตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นบุตรนายทรัพย์ นางเต่า เหมสมิติ ท่านได้อุปสมบทเมื่อ พ.ศ.๒๔๕๖ พระครูกรุณาวิหารี (สาย) วัดรายกระบัง เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอาจารย์ บุญ เป็นอนุสาวนาจารย์ อุปสมบทที่วัดบางเพรียง

ในสมัยที่พระปลัดแวว มรณภาพใหม่ๆเจ้าคณะ จังหวัดสมุทรปราการ คือพระญาณสมโพธิ์ (พระเทพสุธีองค์ปัจจุบัน) อยู่ที่วัดมหาธาตุ คณะ ๓ ได้มาแต่งตั้งให้พระอาจารย์ชื่น ธมฺมโชติ เป็นผู้รักษาการเจ้าอาวาส เพราะแลเห็นท่านพระอาจารย์ชื่นเป็น พระที่เอางานเอาการ และมีความรู้ในทางก่อสร้างสามารถดี

และปกครองดี ตลอดความประพฤติดี อายุพรรษาก็เป็นพระเถระได้แล้ว ที่จะปกครองวัดนี้ให้เจริญดีได้ เพราะว่าเมื่อพระปลัดแวว ได้มรณภาพลงแล้ว ของกลางสงฆ์ไม่มีอะไรมากนัก มีแต่ของส่วนตัวกันทั้งนั้น เพราะว่าวัดนี้มีพระเป็นเถระมาก ของ ของท่านแต่ละรูปจึงมีกันองค์ละมากๆ อาทิ เช่น หลวงพ่อกวย หลวงพ่อหยิบ หลวงพ่อเผือก หลวงพ่อสาย หลวงพ่อเอียะ เป็นต้น

ทุกองค์ต้องรักษากันทั้งนั้นจึงทำให้ของกลางไม่มีผู้ที่ถวาย โดยมากเป็นศิษย์บ้าง ผู้ที่คุ้นเคยบ้าง

พระอาจารย์ ชื่น ธมฺมโชติ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาส เมื่อ วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๘ และได้รับแต่งตั้งให้ เป็นพระครูชั้นประทวน เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ ต่อมาได้เป็นผู้รักษาการเจ้าคณะตำบลคองด่านซึ่งพระอธิการเลี้ยง วัดสว่างอารมณ์ ลาออก พระครูชื่น รักษาการอยู่ ๓ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๙ ถึง พ.ศ. ๒๔๙๑

๑. การปกครอง นับได้ว่าในสมัย พระครูชื่น ธมฺมโชติ เป็นเจ้าอาวาสนั้น พระภิกษุสามเณรในวัดนี้ ได้ขึ้นอยู่กับท่านโดยตรง ไม่ได้แยกกันปกครองเหมือนแต่ก่อนนั้น ได้แต่แยกกันฉันไปเป็นคณะๆเท่านั้น มีคณะหลวงพ่อสาย คณะพระอาจารย์เอี๊ยะ คณะพระอาจารย์ทองใบ นารโท คณะหลวงพ่อกวย คณะหลวงหยิบ คณะพระชั้น ปุพฺพสุวณฺโณ ครูสอนนักธรรมเป็นต้น ได้ช่วยกันปกครองพระภิกษุสามเณรอีกทีหนึ่ง แต่การสวดมนต์ทำวัตรเช้าเย็น ได้ทำกันบนหอสวดมนต์

๒. การก่อสร้าง ในชั้นต้นท่านพระครูชื่น ธมฺมโชติ ซ่อมแซมมากกว่าก่อสร้าง เพราะว่าที่วัดนี้เป็นวัดเก่ากุฏิและเสนาสนะก็ซรุดโซรมมาก ท่านได้

ซ่อมปฏิสังขรณ์โดยไม่เห็นแก่เหน็ดแก่เหนื่อยแม้แต่ประการใดเลย สู้อาบเหงื่อต่างน้ำ ท่านมุ่งอย่างเดียวเท่านั้นให้วัดของท่านเจริญเทียมทันบรรดาวัดทั้งหลายเขา แต่โดยมากที่วัดมงคลโคธาวาสนี้เป็นกุฏิมุงจากเป็นพื้น ท่านต้องออกหาเงินทุกปีมามุงกุฏิและปฏิสังขรณ์เสนาสะที่ชำรุดหักพัง เพราะว่าที่พระปลัดแววมรณะนั้นเงินของวัดไม่มีเลย และของกลางสงฆ์ก็เต็มทนท่านพระครูชื่น ธมฺมโชติ พร้อมพระภิกษุสามเณรที่อยู่ในอารามนี้ต้องช่วยกันทำเสนาสนะทุกอย่างกำลังของพระครูชื่น ที่นับว่าสำคัญคือพระอาจารย์เอี๊ยะ และหลวงพ่อสาย แต่หลวงพ่อสายนับว่าเป็นกำลังสำคัญมากท่านได้ช่วยทั้งปกครองและก่อสร้างตลอดถึงการเจ็บป่วย เพราะว่าท่านเป็นพระหมอมากไปด้วยเมตตา กิจการที่กลวงพ่อสาย พุทธเสฏฺโฐ สร้างนั้น ๑. กุฏิที่อยู่ของท่าน ๒. สพานจากวัดเดินไปศาลา สร้าง พ.ศ. ๒๔๖๙ ศาลาท่าน้ำสร้าง พ.ศ. ๒๕๐๑ สพานหน้าศาลา และถนนคอนกรีตสายหน้าศาลาการเปรียญสร้าง พ.ศ. ๒๕๐๑ กิจการที่พระครูชื่น ธมฺมโชติ ก่อสร้าง มีดังนี้

๑. ได้สร้างโรงเรียนประชาบาลขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑
๒. ได้สร้างกุดังเก็บศพขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕
๓. ได้สร้างมณฑปขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ แต่ยังไม่สำเสร็จเรียบร้อย
๔. ได้จัดกุฏิย้ายให้เป็นแถวเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗
๕. ได้จัดการซ่อมหอสวดมนต์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ โดยพ่อสงวน แม่กีทองประพาน ประตูน้ำปทุมวัน เป็นผู้จัดซ่อม ได้รับคำแนะนำจากหลวงพ่อสาย พุทธเสฏฺโฐ
๖. ได้จัดการปลูกโรงครัว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๔
๗. ได้จัดสร้างโต๊ะเรียนนักธรรมขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๖
๘. ได้จัดสร้างถนนคอนกรีตสายหน้ากุฏิ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐

๙. ได้จัดสร้างศาลาปลงศพ เมื่อ ๒๔๙๐

๑๐. ได้จัดการปลูกมะพร้าวหน้าวัด พ.ศ. ๒๔๙๓

ในเรื่องการก่อสร้างนับได้ว่า สมัยพระครูชื่น ธมฺมโชติ เป็นเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันนี้ การก่อสร้างไม่หนีกับสมัยท่านพระครูสุทธิรัต เป็นเจ้าอาวาสเลย และท่านพระครูชื่น กับพระอาจารย์เอี๊ยะ ได้ช่วยหลวงพ่อทอง แกะหน้าบันศาลาการเปรียญ ด้านถนน ที่เป็นรูปนารายณ์ทรงครุฑอยู่นี้ และการก่อสร้างอื่นๆอีกมากมายหลายอย่าง และของที่ใช้ในปัจจุบันนี้ เช่น เสื่อ หมอน โต๊ะหมู่ เก้าอี้ชุดตลอดของใช้ทุกชนิดที่มีอยู่ในวัดปัจจุบันนี้

๓. **การศึกษา** ได้เปิดเรียนนักธรรมขึ้นในระหว่างพรรษาทุกๆปีพระที่เรียนนั้นนับว่าสบายกว่าวัดอื่นๆเพราะทางเจ้าอาวาส ได้จัดหาหนังสือ น.ธ. ตรี น.ธ. โท น.ธ. เอก ตลอดถึงหลักบาลีไวยากรณ์ เป็นต้น และสมุดดินสอ น้ำหมึกตลอดถึงน้ำมันตามตะเกียงสำหรับดูหนังสือ ท่านพระครูชื่น ธมฺมโชติ เป็นพระที่มีความรู้น้อยก็จริงอยู่ แต่เป็นพระที่ใคร่ต่อการศึกษามาก ท่านเอาใจใส่ในเรื่องการศึกษาเป็นพิเศษในเรื่องพระบวชใหม่ๆ แล้วท่านต้องให้เรียนนักธรรมทุกองค์ จะเป็นพระหนุ่มหรือพระแก่ก็ต้องเรียนทั้งนั้น ทำเอาบางคนไม่อยากจะบวชที่วัดนี้ กลัวท่องหลักนวโกวาท และหลักเรียนนักธรรม ครูที่สอนนักธรรมในสมัยท่านพระครูชื่น ธมฺมโชติ มีดังนี้

๑. พระชั้น ปุพฺพสุวณฺโณ สอนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๗
๒. นายซัว สอนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๐
๓. พระใบทอง นารโท สอนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๓
๔. พระมหาสอาด สอนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๖
๕. พระหยด ฐิตสีโล สอนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๘

๖. พระประเสริฐ กนฺตธมฺโม สอนตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๘๔

๗. พระจำปี ติกฺขปญฺโญ สอนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๐

๘. พระบุญชู รวิวํโส สอนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๒

๙. พระโพธิ์ ฐานุตฺตโม สอนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๓ (พระครูสาธิตธรรมนาท)

๑๐. เจ้าอธิการแป้น ปภากโร สอนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๓ (พระอุปัชฌาย์)

๑๑. พระทองย้อย ปญฺญาปทีโป สอนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๔ (เป็นรองเจ้าอาวาสวัดมงคลโคธาวาส)

๑๒. พระแย้ม ปญฺญาวุฑโฒ สอนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๔

๑๓. พระเฉลิม จนฺทสโร สอนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๕

๑๔. พระสิน สิริภทฺโท สอนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๙

และพระที่เป็นครูสอนองค์ปัจจุบันนี้ ได้แก่ พระอาจารย์ทองย้อย ปญฺญาทีโป รองเจ้าอาวาสและพระสิน สิริภทฺโทการสอบในสมัยท่านพระครูชื่น ธมฺมโชติ ได้ไปสอบรวมที่วัดบางบ่อ และวัดนิยมยาตรา มาปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้ย้ายมาสอบที่วัดมงคลโคธาวาส ปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ก็ยังสอบที่วัดมงคลโคธาวาสได้สอบอยู่ ๒ ปี แล้วก็ย้ายไปสอบที่วัดบางบ่ออีก และสอบมาจนถึงปัจจุบันนี้

เหตุการณ์ในปี พ.ศ. ๒๔๙๖

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ เจ้าอาวาสได้ว่างลงหนึ่งปี และได้แต่งตั้งคณะกรรมการรักษาการชั่วคราวชุดหนึ่ง ดังมีนามต่อไปนี้คือ

๑.เจ้าอธิการแป้น ปภากโร เจ้าคณะตำบลคลองด่าน

๒.พระอาจารย์เอี๊ยะ อินฺทโชโต

๓.พระสงวน สากโร

๔.พระโพธิ์ ฐานุตฺตโม (พระครูสาธิตธรรมนาท)

๕.พระทองย้อย ปญฺญาทีโป (รองเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน)

๖.พระแย้ม ปญฺญาวุฑโฒ

เหตุการณ์ในปี พ.ศ. ๒๔๘๖ นั้นข้าพเจ้าจะไม่ขอเล่าแต่ข้าพเจ้านึกว่าคนในตำบลคลองด่าน หรือตำบลใกล้เคียงย่อมรู้ดีว่าเหตุการณ์ของวัดนี้เป็นมาอย่างไร และดำเนินไปอย่างไร ท่านทั้งหลายจะรู้ดีทุกคน ข้าพเจ้าจะงดเอาไว้ก่อนของเล่าเรื่องอื่นๆต่อไป

สรุปเรื่องวัดมงคลโคธาวาส

วัดนี้ได้สร้างมาในสมัยรัชกาลที่ ๓ มาถึงปัจจุบันนี้ ได้ ๑๐๐ ปี เศษแล้ว และพระที่เป็นเจ้าอาวาส เท่าที่จำได้และคนบอกเล่ามีดังนี้ ก่อนหลวงพ่อถันนั้นไม่ทราบว่าใครเป็นกันแน่ และมีกันกี่องค์ก็ไม่ทราบ นับตั้งแต่หลวงพ่อถันหลวงพ่อทอง (พระครูสุทธิรัต) พระครูสิริคุณาธาร (หลวงพ่อเป้า) พระปลัดแวว พระครูชื่น ธมฺมโชติ

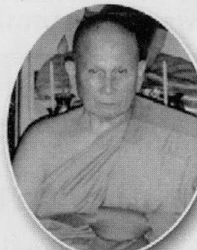
พระที่ทรงวิทยาคุณ ๑. หลวงพ่อปาน (พระครูพิพัฒนิโรธกิจ) ร.๕ ตั้งเป็นสัญญาบัตรและพระอุปัชฌาย์ ๒. หลวงพ่อล่า ๓. หลวงพ่อถัน ๔. พระอาจารย์อิ่ม ๕. หลวงพ่อเลือน ๖. หลวงพ่อลาว ๗. พระอาจารย์บัว ๘. พระครูสุทธิรัต ๙. พระสมุห์นิ่ม ๑๐. พระปลัดแวว ๑๑. พระครูสิริคุณาธาร ๑๒. หลวงพ่อผัน ๑๓. หลวงพ่อสาย ๑๔. หลวงพ่อกวย ๑๕. พระสงวนสากโร ๑๖ พระประเสริฐ กนฺตธมฺโม

พระที่เป็นครูสอนบาลี ๑. พระอาจารย์ทอง ๒.พระสมุห์นิ่ม ๓.พระช่วง ๔.พระผวล ๕.พระชั้น ปุพฺพสุวณฺโณ ๖.นายซัว ๗. พระทองใบนารโท ๘. พระมหาสอาด ๙. พระหยด ฐิตสีโล ๑๐. พระประเสริฐ กนฺตธมฺโม ๑๑. พระจำปี ติกฺขปญฺโญ ๑๒. พระบุญชู รวิวํโส ๑๓. พระโพธิ์ ฐานุตฺตโม (พระครูสาธิตธรรมนาท) ๑๔. พระทองย้อย ปญฺญาทีโป (รองเจ้าอาวาส)

๑๕.เจ้าอธิการแป้น ปภากโร พระอุปัชฌาย์ ๑๖. พระแย้ม ปญฺญาวุฑฺโฒ ๑๗. พระเฉลิม จนฺทสโร ๑๘. พระสิน สิริภทฺโท

ประวัติพระครูมงคลพิพัฒนคุณ
(หลวงพ่อบรรจง เสตวณฺโณ)
เจ้าอาวาสวัดมงคลโคธาวาส

ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

สถานะเดิม : หลวงพ่อบรรจง เสตวณฺโณ
สังกัด : มหานิกาย วัดมงคลโคธาวาส เลขที่ ๑ หมู่ที่ ๑๓ ถนนสุขุมวิท ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
ชื่อเดิม : บรรจง นามสกุล เหมสมิติ
วัน/เดือน/ปี เกิด : ๑๙ มีนาคม ๒๔๘๐ สัญชาติไทย เชื้อชาติไทย
สถานที่เกิด : ๖๙/๔ หมู่ ๗ ตำบลบางเสาธง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
โยมบิดาชื่อ : นายภู เหมสมิติ **โยมมารดาชื่อ** : นางจีน เหมสมิติ
อุปสมบทเมื่อ (วัน/เดือน/ปี) : ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๐ ที่วัดเสาธงนอก ตำบลบางเสาธง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พระครูพิทักษ์ธรรมคุณ สังกัดวัดเสาธงกลาง เป็นพระอุปัชฌาย์

วิทยฐานะทางการศึกษา

❖ สามัญ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดเสาธงนอก
❖ แผนกธรรม นักธรรมชั้นเอก วัดเสาธงนอก

สมณศักดิ์ที่ได้รับพระราชทาน

พ.ศ. ๒๕๓๑ พระครูมงคลพิพัฒนคุณ “พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ชั้นโท”
พ.ศ. ๒๕๓๙ พระครูมงคลพิพัฒนคุณ “พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ชั้นเอก”

ตำแหน่งทางการปกครองที่ได้รับการแต่งตั้ง

พ.ศ. ๒๕๑๓	เป็นรองเจ้าอาวาสวัดมงคลโคธาวาส
พ.ศ. ๒๕๒๐	เป็นรักษาการเจ้าอาวาสวัดมงคลโคธาวาส
พ.ศ. ๒๕๒๓	เป็นเจ้าอาวาสวัดมงคลโคธาวาส
พ.ศ. ๒๕๒๙	เป็นพระอุปัชฌาย์ ประเภทสามัญ วัดมงคลโคธาวาส
พ.ศ. ๒๕๕๒	เป็นเทียบผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระอารามหลวงชั้นเอก

พระครูพิพัฒนิโรธกิจ (หลวงพ่อปาน)

วัดมงคลโคธาวาส (วัดบางเหี้ยนอก)

ต.คลองด่าน อ.บางบ่อ จ.สมุทรปราการ

ชีวประวัติ (หลวงพ่อปาน)

ประวัติของหลวงพ่อปาน อันเป็นที่เคารพนับถือเหนือชีวิตจิตใจของชาวคลองด่าน ทุกวันนี้ท่านเป็นพระอาจารย์ชื่อดังที่ใครๆก็รู้จักในปฏิปทาของท่านเป็นอย่างดี ท่านเกิดที่คลองนางโหง ตำบลบางเหี้ย อำเภอบางเหี้ย จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อพุทธศักราช ๒๓๖๘ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) มีโยมบิดาชื่อ จีนหนูโยมมารดาชื่อ ตาล อาชีพทำป่าจาก หลวงพ่อปานมีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๕ คน คือ

คนที่ ๑ ชื่อนายเทพย์

คนที่ ๒ ชื่อนายทัต

คนที่ ๓ ชื่อนายปาน (หลวงพ่อปาน)

คนที่ ๔ ชื่อนายจันทร์

คนที่ ๕ ชื่อนางแจ่ม

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ตราพระราชบัญญัตินามสกุลขึ้นใช้ ลูกหลานของหลวงพ่อปานได้ใช้ชื่อของบรรพบุรุษมาตั้งเป็นนามสกุลว่า “หนูเทพย์”

การอุปสมบท

เมื่อตอนเป็นเด็กบิดามารดาได้นำไปฝากไว้กับ ท่านเจ้าคุณศรีศากยมุนี เจ้าอาวาส วัดอรุณราชวราราม (วัดแจ้ง) เพื่อให้เรียนหนังสือไทย ต่อมาไม่นาน เจ้าคุณได้ให้บรรพชาเป็นสามเณร และในเวลาต่อมาท่านได้สึกจากเณรมาช่วยพ่อแม่ประกอบอาชีพทำป่าจากและตัดฟืนไปขายเป็นอาชีพประจำท่านเป็นผู้มีนิสัยอดทน หนักเอาเบาสู้ ทำให้พ่อแม่เบาใจมาก

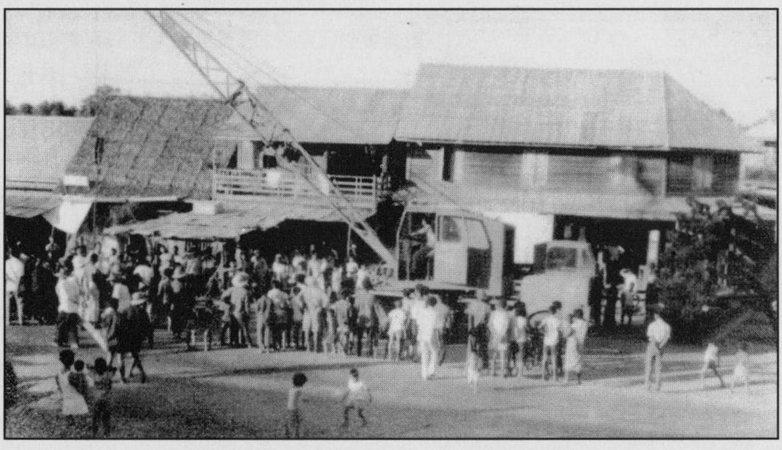
เมื่อยังเยาว์ท่านได้ใช้ชีวิตแบบชาวชนบทคนธรรมดา ครั้นเมื่อเติบโตสู่วัยหนุ่ม เริ่มมีจิตปฏิพัทธ์ผูกพันในเพศตรงข้ามตามนิสัยปุถุชนวันหนึ่งท่านได้ดั้นด้นไปบ้านสาวคนรัก แต่พอล้างเท้าก้าวขึ้นบันไดไม้ตะเคียนอันแข็งแรงพลันหลุดออกจากกัน ทำให้ท่านพลัดตกจากบันได ท่านจึงคิดได้ว่าเป็นลางสังหรณ์บอกถึงการสิ้นวาสนาในทางโลกเสียแล้ว เมื่อกลับถึงบ้านจึงครุ่นคิดตัดสินใจอยู่หลายวัน ผลที่สุดจึงตัดสินใจจะออกบวช

เมื่ออายุครบบวชจึงได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ อยู่ที่วัดอรุณราชวราราม โดยมีท่านเจ้าคุณศรีศากยมุนี เป็นพระอุปัชฌาย์ ท่านศึกษาด้านวิปัสสนากรรมฐานรวมถึงไสยศาสตร์ ท่านได้รับการถ่ายทอดจากคณาจารย์หลายองค์จนเชี่ยวชาญหลวงพ่อปาน ท่านมีความสนใจในทางกรรมฐานเป็นอย่างมาก เพราะกรรมฐานเป็นธรรมพิเศษของพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องซักฟอกและถ่ายถอนความคิดเห็นที่ผิดๆของตน อันเป็นพื้นเพของจิตที่มีเชื้อวัฏฏะจมอยู่ภายในให้สูญ

หายไป และให้คงมีแต่พระธรรม อันเป็นคำสั่งสอน ของพระพุทธองค์อยู่ในจิตใจเท่านั้น

กลับสู่บ้านเกิด

หลังจากศึกษาในเรื่องกรรมฐานจนเป็นที่พอใจแล้ว หลวงพ่อปานก็ได้กราบลาท่านเจ้าคุณพระศรีศากยมุนี ผู้เป็นทั้งอาจารย์และเจ้าอาวาสวัดแจ้งเดินทางกลับมายังวัดบางเหี้ยนอก อันเป็นบ้านเกิด ในการกลับมาครั้งนี้ได้มีพระภิกษุรูปหนึ่ง ชื่อ หลวงพ่อเรือน ได้ติดตามมาอยู่กับท่านด้วยซึ่งหลวงพ่อปานกับหลวงพ่อเรือนนี้ ท่านชอบไปไหนมาไหนด้วยกันเสมอ

ภาพความเป็นอยู่ของชาวคลองด่าน (บ้านบางเหี้ย) ในสมัยก่อน

หลวงพ่อปานกับหลวงพ่อเรือนได้ดั้นด้นไปจนถึง "วัดอ่างศิลา" อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี และได้ฝากตัวเป็นสานุศิษย์ของ "หลวงพ่อแตง" เจ้าอาวาสวัดอ่างศิลา โดยศึกษาด้านวิปัสนาธุระไสยเวทย์มนต์ต่างๆ จนเชี่ยวชาญและสร้างชื่อเสียงให้หลวงพ่อปานเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะ "เขี้ยวเสือโคร่ง ซึ่งแกะเป็นรูปเสือนั่ง" เมื่อมีความเชี่ยวชาญแล้ว จึงได้อำลาพระอาจารย์ "หลวงพ่อแตง" มา

พำนักอยู่ที่วัดบ้านเกิดตนเอง พร้อมด้วยพระอาจารย์เรือนเพื่อนสหาย ณ วัดบางเหี้ย (ปัจจุบันคือวัดมงคลโคธาวาส) และดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส โดยมีหลวงพ่อเรือนเป็นรองเจ้าอาวาส ซึ่งทั้งสองรูป ได้ปกครองพระลูกวัด ทั้งด้านการศึกษาและการปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัดมาตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านการปฏิบัติท่านจะอบรมสั่งสอนการปฏิบัติกรรมฐาน ให้แก่พระภิกษุ สามเณร ตลอดจนประชาชนพุทธบริษัท ให้รู้จักการนั่งสมาธิเจริญภาวนาเป็นประจำทุกวันมิได้ขาด และตัวท่านเองก็ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดจนพระเณรต้องเคารพยำเกรงท่านเป็นอันมาก

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ทรงโปรดฯ

เมื่อประมาณต้นปี พ.ศ. ๒๔๕๒ ประตูน้ำที่กั้นแม่น้ำบางเหี้ยหรือที่เรียกกันในทุกวันนี้ว่า "ประตูน้ำชลหารพิจิตร" หรือที่เรียก กันโดยทั่วๆไปว่าประตูน้ำคลองด่านปิดน้ำไม่อยู่ แม้นายช่างผู้ชำนาญจะซ่อมสร้างสักเท่าใดประตูน้ำก็ยังชำรุดอยู่ทุกๆปี จนกระทั่งข้าราชการในท้องถิ่นแห่งนั้นได้ปรึกษากันและได้นำความขึ้นไปกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)ให้ทรงทราบและขอให้พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯเสด็จเยี่ยมเพื่อขอพึ่งพระบารมีของพระองค์ท่าน

เพราะในสมัยนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่มีเดชานุภาพมากเมื่อพระองค์ท่านเสด็จไป ณ ที่ใด ณ ที่

แห่งนั้นจะเป็นที่มีความเจริญทั้งเป็นสิริมงคลแก่พสกนิกรและสถานที่เป็นอย่างมาก ซึ่งเมื่อพระองค์ทรงทราบความที่ข้าราชการใหญ่น้อยกราบบังคมทูลเช่นนั้นพระองค์จึงทรงพระมหากรุณาธิคุณรับที่จะเสด็จไปตามความประสงค์ของพสกนิกร

นับได้ว่าประตูน้ำชลหารพิจิตรในทุกวันนี้ เป็นประตูน้ำที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งในสมัยนั้น เพราะพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ เสด็จทางชลมารค มาประทับอยู่ถึง ๓ วัน และสิ่งที่ชาวบางเหี้ยซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นก็คือ พระองค์ได้ทรงเปลี่ยนนาม " ตำบลบางเหี้ย " เป็น "ตำบลคลองด่าน" และเปลี่ยนชื่อ "แม่น้ำบางเหี้ย" มาเป็น " แม่น้ำคลองด่าน" จาก "อำเภอบางเหี้ย" มาเป็น " อำเภอบางบ่อ" จึงนับเป็นนิมิตหมายอันดีที่ชาวบางเหี้ยได้เป็นชาวคลองด่านตราบเท่าทุกวันนี้ และนับว่าเป็นโชคอันดี ที่พระองค์ทรงพระกรุณาธิคุณพระราชทานนามให้ด้วยพระองค์เอง โดยพสกนิกรมิได้ทูลขอแต่ประการใด ซึ่งสมควรที่คนรุ่นหลังควรระลึกนึกถึงและภูมิใจว่า ครั้งหนึ่งในตำบลบางเหี้ยได้เป็นที่โปรดปรานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในอดีตอันอนุชนรุ่นหลังควรระลึกนึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ไว้ตลอดไปชั่วกาลนาน

บทความเรื่อง เสด็จประพาส มณฑลปราจิณ

ดังมีหลักฐานในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง " เสด็จประพาส มณฑลปราจิณ " ได้เล่าถึงพระปานไว้ว่า

" เวลาเช้าที่ว่างอยู่นั้น พวกราษฎรพากันอยากจะเห็นจึงออกไปให้เห็นและแจกเสมาพระครูปานมาหาด้วยพระครูปานรูปนี้เปนที่นิยมกันในทางวิปัสนาและธุดงควัตร มีพระสงฆ์วัดต่างๆไปเดินธุดงค์ด้วยสองร้อยสามร้อย แรกลงไปประชุมอยู่ที่วัดบางเหี้ยมีสัปบุรุษที่ศรัทธาเลื่อมใสช่วยกันเลี้ยง กินน้ำจืดที่มีไว้

เกือบจะหมดแล้วก็ออกเดินทาง ที่เดินนั้นลงไปบางปลาสร้อยแล้วจึงเวียนกลับขึ้นมาปราจีน นครนายก ไปพระบาทแล้วเดินลงมาทางสระบุรีว่ามาตามทางรถไฟ แต่ไม่ขึ้นรถไฟเว้นแต่พระที่เมื่อยล้าเจ็บไข้ ผ่านกรุงเทพฯ กลับลงไปบางเหี้ย ออกเดินอยู่ในแรมเดือนยี่กลับไปวัดอยู่ในเดือนห้าเดือนหก ประพฤติเปนอาจิณวัตรเช่นนี้มา ๔๐ ปีแล้ว คุณวิเศษที่คนเลื่อมใส คือ ให้ลงตะกรุดด้ายผูกมือรดน้ำมนต์ ที่นิยมกันมากนั้น คือ รูปเสือแกะด้วยเขี้ยวเสือ เล็กบ้างใหญ่บ้างฝีมือหยาบๆ ข่าวที่ลำลือกันว่าเสือนั้นเวลาจะปลุกเศกต้องใช้เนื้อหมูเศกเป่าไปยังไรเสือนั้นกระโดดลงไปในเนื้อหมูได้ตัวพระครูเองเห็นจะได้ความลำบากเหน็ดเหนื่อยในการที่ใครๆกวนให้ลงโน่นลงนี่ เขาว่าบางทีก็หนีไปอยู่ในป่าช้าที่พระบาท บ้างก็หนีขึ้นไปอยู่เสียบนเขาโพธิ์ลังกา คนก็ยังตามขึ้นไปกวนไม่เปนอันหลับอันนอน แต่บริวารเห็นจะได้ผลประโยชน์ในการที่ทำอะไรๆขาย มีแกะรูปเสือเปนต้น ถ้าปรกติราคาตัวละบาทเวลาแย่งชิงกันก็ขึ้นไปถึง ๓ บาท ว่า ๖ บาทก็มี ได้รูปเสือนั้นแล้วจึงไปให้พระครูปลุกเศก สังเกตดูอัชฌาสัยก็เป็นอย่างคนแก่ใจดีกิริยาเรียบร้อย อายุ ๗๐ แล้วยังไม่แก่มาก รูปร่างล่ำสัน ใหญ่โตเป็นคนพูดน้อย มีคนอื่นมาช่วยพูด

ประวัติของหลวงพ่อปานที่ได้มาจากพระราชหัตถเลขาข้างต้น นับว่าเป็นแหล่งข้อมูลประวัติหลวงพ่อปานและเขี้ยวเสือแกะของท่านที่น่าเชื่อถือได้มากที่สุด ประวัติจากตำนานที่เล่าต่อๆกันมาหรือมีผู้เขียนขึ้นในภายหลังนั้นมักจะเลื่อนลอยและเขียนเกินความจริง จึงมีน้ำหนักความน่าเชื่อถือได้น้อยมาก ข้อความจากพระราชหัตถเลขา แม้จะไม่ยาวมากนักแต่พอจะจับใจความ ได้ดังนี้

๑. จากหลักฐานในพระราชหัตถเลขา จะเห็นข้อความว่าจากการที่ มีผู้คนกวน "ให้ลงโน่นลงนี่" หมายความว่าคงเป็นการนำเขี้ยวเสือที่แกะไปให้หลวงพ่อ

ปานลงจารอักขระเลขยันต์ที่ตัวเสือ ซึ่งการลงอักขระของท่านไม่ว่าจะเป็นเสือหุบปาก หรืออ้าปาก ก็ต้องเป็นอักขระแบบเดียวกันดังเป็นที่นิยมกัน ในปัจจุบัน

๒. จากหลักฐานในพระราชหัตถเลขา จะเห็นได้ว่าเขี้ยวเสือของหลวงพอปานเป็นของที่ได้รับความนิยมกันมาก ขนาดเขี้ยวเสือยังไม่ปลุกเสกตามปกติยังตัวละบาท บางครั้งแย่งชิงกันก็ขึ้นไปตัวละ ๓ บาท ถึง ๖ บาทก็มี นับว่าเขี้ยวเสือของหลวงพ่อปานเป็นเครื่องรางชนิดแรกที่มีราคาซื้อขายกันเมื่อประมาณ ๑๐๐ ปีก่อน พระเครื่องและเครื่องรางของขลังส่วนใหญ่จะให้กันเปล่าๆ ไม่ค่อยมีการซื้อขายกันนัก

คนโบราณจะเลี่ยมเงินหรือทองติดตัวเสือ มีหูห้อยในตัวแล้วใช้กลัดติดผมหรือเก็บไว้ในตลับใส่สีผึ้ง บางท่านก็ใช้ร้อยเชือกคาดติดเอวเล่ากันว่าคนจีนบางคนผูกเสือไว้กับหางเปียก็มี

สำหรับคนยุคสมัยปัจจุบันต้องทะนุถนอมเสือที่มีเป็นพิเศษ เพราะเป็นของเก่าแก่เปราะบางและราคาสูง จึงนิยมใส่ตลับทองไม่ใช้สัมผัสกับตัวเหมือนคนโบราณ นอกจากนี้ยังมีบางท่านนำมาเป็นเครื่องประดับ เช่น

- ❖ ตรียัมปวาย (พ.อ.ผจญ) นำเขี้ยวเสือ (ตัวที่เดิมเป็นของคุณหญิงส้มจีน) มาทำเป็นที่กลัดเน็คไท
- ❖ พยัพ คำพันธ์ เอาเขี้ยวเสือตัวเล็กจิ๋ว มาทำเป็นหัวแหวน

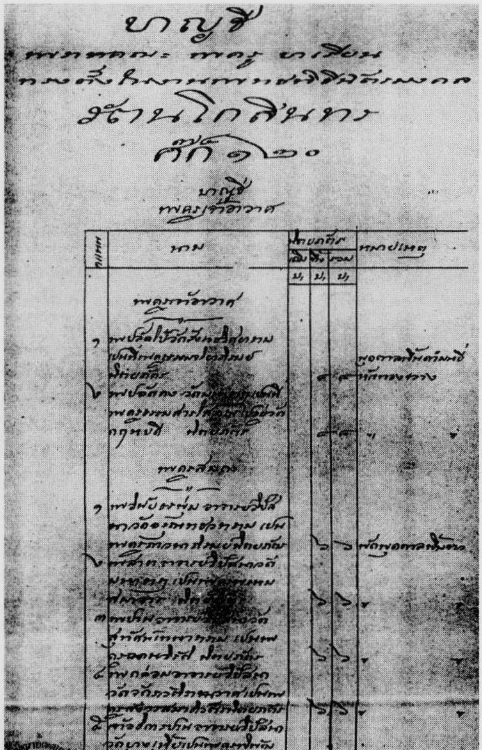
การได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพระครู

นอกเหนือจากพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาส มณฑลปราจิณ เมื่อ ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑) ที่นำมาเสนอแล้วยังมีเอกสารทางราชการอีกฉบับหนึ่งที่มี ข้อความเกี่ยวกับหลวงพ่อปาน เอกสารนั้นคือ บัญชีพระ ในการพระราชพิธีฉัตรมงคล วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ร ศ ๑๒๐ (พ.ศ. ๒๔๔๔) โดยมีรายละเอียดการแต่งตั้งให้ท่านเป็น

พระครูอยู่ดังนี้ บาญชี พระราชาคณะ พระครู บาเรียน ทรงตั้งในงานพระราชพิธีฉัตรมงคลรัตนโกสินทรศก ๑๒๐ ทรงแต่งตั้ง ณ พระที่นั่งอมรินทร์วินิจฉัยวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน รัตนโกสินทร ๑๒๐ ก่อนสวดมนต์พระที่นั่งไพศาลทักษิณ บาญชี (หน้า ๓) พระครูเจ้าอาวาส พระครูสมณะ (ดูรายชื่อองค์ที่ ๕) “เจ้าอธิการปาน อาจารย์วิปัสนา วัดบางเหี้ย เปนพระครู พิพัฒนิโรธกิจ นิตยภัตร ๖ บาท หมายเหตุ พัดพุดตาล พื้นขาว”

พัดยศสำหรับพระครูฝ่ายวิปัสนาธุระหัวเมือง(เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ชั้นโท)ลักษณะเป็นพัดพุดตานทำด้วยผ้าสักหลาดสีเหลือง ปักดิ้นเดินเส้นลายรูปกลีบบัวบานด้ามงอต่อยอด ส่วนคอและสันด้ามกลึง

บาญชี

รัตนโกสินทร

ศก ๑๒๐

เอกสาร บัญชีพระ ในการพระราชพิธีฉัตรมงคล วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ร.ศ.๑๒๐ (พ.ศ. ๒๔๔๔) ในหัวข้อ”พระครูสมณะ” ปรากฏชื่อ “เจ้าอธิการปาน อาจารย์วิปัสนา วัดบางเหี้ย”เป็นพระครู พิพัฒนิโรธกิจ นิตยภัตร” อยู่ลำดับที่ ๕

ล่อเสือขึ้นจากน้ำ

ระหว่างรัชกาลที่ ๕ ที่เสด็จมาประทับอยู่ประตูน้ำบางเหี้ยเป็นเวลา ๓ วัน นั้นพระองค์ได้รับสั่งให้นิมนต์หลวงพ่อปานเข้าเฝ้าเพื่อไต่ถามในเรื่องต่างๆ ขณะที่หลวงพ่อปานเดินทางไปเข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัวนั้น ท่านได้ให้เด็กชายป๊อด ถือพานใส่เขี้ยวเสือที่แกะเป็นรูปเสือไปด้วย เมื่อไปถึงที่ประทับของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ หลงพ่อปานได้เรียกเอาพานใส่เขี้ยวเสือจากเด็กชายป๊อดที่ถือติดตามท่านไป แต่เด็กชายป๊อดบอกว่า " เสือไม่มีแล้ว" เพราะมันกระโดดน้ำไปในระหว่างทางจนหมดแล้ว

หลวงพ่อปานจึงให้นำเอาดินเหนียวมาปั้นเป็นหมู แล้วเสียบกับไม้แกว่งล่อเอาเสือขึ้นมาจากน้ำหน้าพระพักตร์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ซึ่งประทับทอดพระเนตรอยู่ตลอดจนพระองค์ถึงกับตรัสว่า " พอแล้วหลวงตา"

หลังจากนั้นหลวงพ่อได้ถวายเขี้ยวเสือแกะนั้นแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระองค์ทรงพิจารณาชั่วครู่จึงตรัสถามชื่อพระเถระรูปร่างสูงใหญ่ผู้ปลุกเสกเขี้ยวเสือหลวงพ่อปานทูลว่าท่านชื่อ ปาน (ติสโร) เป็นเจ้าอาวาสวัดบางเหี้ยพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ มีรับสั่งกับพระปานว่า

" ได้ยินชื่อเสียงและกิตติคุณมานาน เพิ่งเห็นตัววันนี้" แล้วรับสั่งถามว่า "ที่แจกเครื่องรางเป็นรูปเสือมีความหมายว่าอย่างไร"

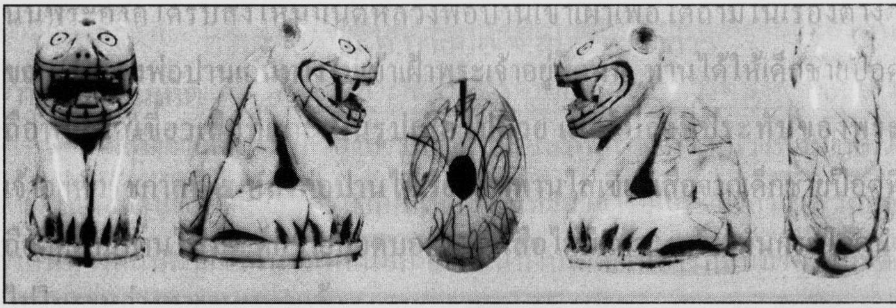
หลวงพ่อปานทูลตอบว่า "ได้ไปรุกขมูลธุดงค์ในป่า พบเสือใหญ่หลายครั้ง ได้สังเกตดูเห็นว่า "เสือ" เป็นสัตว์ปราดเปรียวฉลาด ว่องไว เฉียบขาด มีตบะและอำนาจ สามารถที่จะใช้ตาสะกดสัตว์อื่นให้อยู่ในอำนาจได้ คนทั่วไปเรียกผู้ร้ายใจฉกรรจ์ว่า "ไอ้เสือ" ก็คือเอาความเก่งกาจของเสือมานั้นเอง การที่ทำเครื่องรางรูปเสือ มิใช่สนันให้คนกลายเป็น "ไอ้เสือ" เพียงแต่ต้องการเอาลักษณะของเสือจริงในป่าที่ปราดเปรียวว่องไว เฉลียวฉลาด เฉียบขาดมาเป็นตัวอย่างเท่านั้น"

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯทรงพอพระทัยในคำตอบของพระปานยิ่งนัก (ด้วยท่านมิได้โอ้อวดว่า เครื่องรางของท่านดีเด่น แต่ประการใด) ทรงพระราชทานผ้าไตรและผ้ากราบ (ต่อมาได้พระราชทานสมณศักดิ์เป็น "พระครูพิพัฒน์นิโรธกิจ")

ตั้งแต่นั้นมา เสือของหลวงพ่อปานจึงยิ่งเป็นที่เลื่องลือกันในสมัยนั้นมาก เพราะพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ทรงสนพระทัยในเขี้ยวเสือของหลวงพ่อปาน จึงทำให้พสกนิกรทั่วไปต่างพูดถึงเรื่องความสนพระทัยของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ที่มีต่อเขี้ยวเสือของหลวงพ่อปาน ซึ่งทำให้เขี้ยวเสือของหลวงพ่อปานเป็นที่ต้องการและเสาะแสวงหาของบุคคลทั่วไป ตั้งแต่ชนชั้นสูงในพระราชสำนักจนถึงชาวบ้านทั่วไป ที่อยากจะมีไว้ครอบครองซักตัว และเมื่อมาถึงปัจจุบันจึงเป็นของอันล้ำค่าหาได้ยากมากในปัจจุบันนี้ เพราะท่านสร้างจากเขี้ยวเสือจริงๆ และสร้างไว้น้อยมาก เมื่อใครได้ไปก็ไม่อยากให้ใครรู้ว่าตัวเองมี จึงไม่ค่อยปรากฏให้เห็นมากนัก เขี้ยวเสือกลวง เป็นของวิเศษประเภททนสิทธิ์ท่านโบราณาจารย์นิยมเอาเขี้ยวเสือกลวงมาลงอักขระ เลขยันต์และหัวใจพุทธอาคม ใช้เป็นเครื่องรางของขลังอย่างหนึ่งมีอานุภาพทางคงกระพัน มหาอุด และใช้ทางมหาอำนาจโดยอานิสงส์ที่ว่า เสือ เป็นเจ้าแห่งป่ามีฤทธิ์เดชมาก สัตว์น้อยใหญ่พอได้ยินเสียงเสือคำรามจะเกิดอาการครั่นคร้าม ตัวสั่นงันงกและป่าจะสงบเงียบ ยิ่งไปกว่านั้นท่านนิยมเอาเขี้ยวเสือกลวงมาแกะเป็นรูปเสือที่นิยมเล่นหากันอย่างกว้างขวางนั้น เป็นเขี้ยวเสือแกะของหลวงพ่อปาน วัดบางเหี้ยนอก (วัดมงคลโคธาวาส) คลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

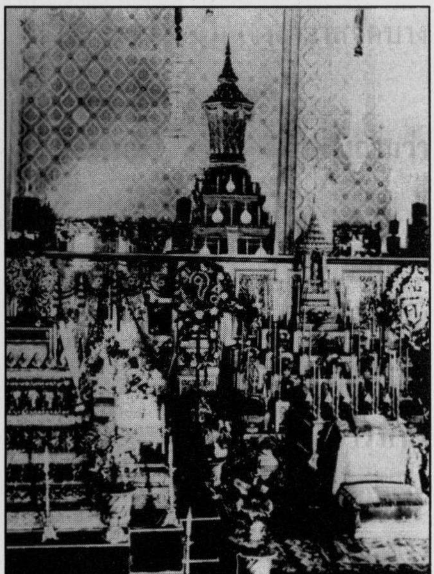
รูปลักษณะของเสือหลวงพ่อปานนั้นดูละม้ายคล้ายๆกัน คือ เป็นเสือนั่งชันเข่า มีทั้งอ้าปาก และ หุบปาก ดวงตาทำเป็นวงกลม ที่ใต้ฐานส่วนมากจะลงเป็นตัว "เฑาะ" ขมวดหัวขมวดหางแต่โดยที่ใต้ฐานจะมีรูเพราะแกะด้วยเขี้ยวเสือ

กลวง พื้นที่หน้าตัดจึงมีขนาดเล็ก จึงลงขมวดๆซ้อนกันนิยมเรียกว่า "นะกอหญ้า" นอกจากนั้นที่ใต้คางและตามลำตัวจะลงเป็นตัวเลขไทย

การพิจารณาเขี้ยวเสือหลวงพ่อปานปัจจุบันอาศัยการพิจารณารูปลักษณะศิลปะการแกะ ความเก่าของเขี้ยวเสือและที่สำคัญที่สุดคือ ลักษณะลายมือจารที่ปรากฏอยู่บนตัวเสือ

ปริศนาในการ "ตรัส"

หลังจากเสร็จสิ้นภารกิจแล้ว ก่อนที่พระองค์ท่านจะเสด็จกลับเมืองหลวง พระองค์ได้ตรัสรับสั่งกับหลวงพ่อปานอยู่ประโยคหนึ่งว่า "ให้พระไปก่อน แล้วฟ้าจะตามไปทีหลัง" พระราชดำรัสของพระองค์นับเป็นคำรับสั่งที่เข้าใจยากสานุศิษย์ที่ได้ฟังพระองค์ท่านตรัสในวันนั้น จึงไม่เข้าใจความหมายอันลึกซึ้งนั้นเอง แต่หลวงพ่อปานคงจะทราบความหมายของคำตรัสนั้น

จนกระทั่งพระองค์ท่านเสด็จกลับจากประตูน้ำบางเหี้ยไม่นานนัก หลวงพ่อปานก็

ถึงแก่มรณภาพลง เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๙ (พ.ศ. ๒๔๕๓) และเมื่อหลวงพ่อปานมรณภาพลงไม่นาน ถึง ๒ เดือน พระองค์ท่านก็เสด็จประชวรสวรรคตลงเมื่อ วันที่ ๒๓ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๙ (พ.ศ. ๒๔๕๓)

ฉะนั้น คำที่พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ตรัสไว้ว่า "ให้พระไปก่อนแล้วฟ้าจะตามไปทีหลัง" นั้น พระองค์คงหมายถึงการละสังขารของหลวงพ่อปานไปก่อน แล้วพระองค์จะละสังขารตามไปทีหลัง โดยพระองค์คงจะรู้ด้วยญาณของพระองค์เองว่าหลวงพ่อปาน และพระองค์ท่าน คงถึงเวลาที่จะละสังขารได้แล้วพระองค์ท่านจึงตรัสไว้ก่อน

การสูญเสียองค์พระประมุขในครั้งนั้น พสกนิกรทั่วประเทศมีความโศกเศร้าอาลัยเป็นอย่างมาก เพราะพระองค์ทรงเป็นที่รักใคร่ของอาณาประชาราษฎร์เป็นอย่างยิ่ง ถึงแม้พระองค์ท่านจะเสด็จสวรรคตไปแล้วก็ตาม แต่ประชาชนก็ยังระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณมิรู้ลืม

พระราชทานเพลิงศพ

เมื่อหลวงพ่อปานได้มรณภาพลงด้วยโรคชรา เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ศก ๑๒๙ (พ.ศ. ๒๔๕๓) ตรงกับวันอังคาร แรม ๙ ค่ำ เดือน ๙ ปีจอ เวลา ๕ ทุ่ม ๔๕ นาที สิริอายุรวม ๘๖ ปี พรรษา ๖๕ ที่วัดมงคลโคธาวาส (วัดบางเหี้ยนอก) ตำบลคลองด่าน นั่นเอง ซึ่งยังความโศกเศร้าและเสียใจแก่

สานุศิษย์และประชาชนทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง ศพของหลวงพ่อปานได้รับพระราชทานเพลิงศพที่วัดมงคลโคธาวาส ตั้งศพวันพฤหัสบดี ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๕ ปีกุน ศก ๑๓๐ ตรงกับวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๔ และพระราชทานเพลิงศพในวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๔

ย้ายศพพบคาถาดี

เมื่อหลวงพ่อปานมรณภาพใหม่ๆคือเพิ่งจะตั้งศพได้คืนเดียว พอคืนที่ ๒ นายนาค หรือ ปู่นาค เผือกวัฒนะ ที่ชาวบ้านเรียกกัน เพราะเป็นหลานที่สนิทของหลวงพ่อปาน อดีตเคยเป็นกำนันตำบลบางเหี้ย (ตำบลคลองด่านในปัจจุบัน) ซึ่งมีอายุ ๘๘ ปี ในขณะเปิดเผยเรื่องราวของหลวงพ่อปานให้พระผู้เป็นเจ้าอาวาสวัดมงคลโคธาวาส ในสมัยหนึ่งฟัง โดยปู่นาคได้เปิดเผยเรื่องราว ให้ฟังว่าปู่นาคเป็นหลานแท้ๆของหลวงพ่อปานและได้เป็นเจ้าภาพในงานศพด้วย แต่ที่ไม่ได้มาถึงในวันแรกเพราะบ้านอยู่ไกลถึงอำเภอพระประแดง แต่เมื่อมาถึงในวันที่ ๒ ของการตั้งศพ และได้เห็นการตั้งศพตั้งเครื่องตั้งไม่เหมาะสม คือ มีต้นเสาพิงหีบศพ ปู่นาคจึงย้ายเครื่องตั้งศพใหม่ ขณะที่ย้ายหีบศพของหลวงพ่อปานนั้น ต้นเสาที่หีบศพพิงอยู่ปู่นาคเห็นเป็นรูกลมๆและมีเศษกระดาษม้วนอยู่ในรูนั้น และเมื่อหยิบขึ้นมาดูก็พบข้อความ ซึ่งเป็นคาถาเขียนด้วยลายมืออย่างชัดเจน

ข้อความในแผ่นกระดาษใบนั้นมีฝอยบอกไว้ข้างล่างว่า “เสกน้ำประพรมของขาย” ซึ่งปู่นาคเล่าว่าเขาจำได้ว่าทั้งหมดเป็นลายมือของหลวงพ่อปานเอง จึงเก็บรักษาแผ่นกระดาษที่มีคาถาอยู่นั้นไว้

พระคาถาที่ว่าเสกน้ำประพรมของขาย มีดังนี้ คือ

“ นะชาลิเต สังฆาลิเต นะชาลิติ สังฆาลิติ พะสีราชา สัพเพชะนา พะหูชะนา ”

พระคาถานี้เป็นของหลวงพ่อปาน ถ้าหากท่านใดมีความสนใจที่จะนำไปท่องบ่น เอาไปใช้บ้าง ปู่นาคบอกว่ายินดีให้ เพราะสิ่งใดที่จะเป็นประโยชน์แก่ชนส่วนรวมก็ยินดี

รู้เหตุการณ์ล่วงหน้า

มีอยู่ครั้งหนึ่งเมื่อออกพรรษาแล้ว หลวงพ่อปาน ซึ่งท่านชอบออกเดินธุดงควัตร อันถือเป็นกิจวัตรประจำ ซึ่งท่านถือปฏิบัติมาทุกๆปี และในปีนั้นก็เช่นกัน ได้มีพระภิกษุจากวัดต่างๆได้มาร่วมกันที่วัดบางเหี้ยนอก (วัดมงคลโคธาวาส) เพื่อออกเดินธุดงค์ไปกับหลวงพ่อปาน ในปีหนึ่งๆจะมีพระเณรพากันมารวมกันเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุที่หลวงพ่อปานเป็นพระที่อาวุโสที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ปกครองสงฆ์ในย่านนั้นประกอบกับท่านมี "เจโตปริยญาณ" คือรู้วารจิตของผู้อื่น ไม่ว่าใครจะพูดลับหลังท่านอย่างไรท่านรู้หมด

นอกจากนั้นท่านยังมี "อนาคตตังสญาณ" คือสามารถรู้เหตุการณ์ในอนาคตเป็นอย่างดี ใครจะเป็นอะไรในอนาคตท่านรู้หมด แต่ท่านไม่บอกให้รู้ตรงๆเพราะท่านกลัวว่าจะเสียใจอย่างเช่นคราวนี้เช่นกัน ท่านเตรียมตัวจะออกเดินธุดงค์ไปพักที่จังหวัดชลบุรี ซึ่งตามธรรมดาพระที่จะตามหลวงพ่อปานไปก่อนเดินทางจะต้องเข้ามาหาหลวงพ่อ เพื่อรายงานตัวก่อนทุกๆองค์ ถ้าหลวงพ่อโบกมือให้ไปจึงจะออกเดินทางไปได้แต่ถ้าท่านบอกไม่ให้ไป ก็ไม่ได้ไป และในครั้งนี้มีพระอยู่องค์หนึ่งชื่อพระผิว หลวงพ่อปานได้เรียกเข้ามาหา แล้วท่านก็บอกว่า"คุณเก็บบาตร เก็บกลด กลับไปวัดเถอะนะ" เมื่อพระผิวได้ยินหลวงพ่อพูดเช่นนั้น ก็มีความเสียใจเป็นอย่างยิ่ง ถึงกับร้องไห้ออกมาอย่างไม่อายใคร เพราะน้อยใจในวาสนาของตัวเองที่จะตามหลวงพ่อไปด้วยไม่ได้ หลวงพ่อปานจึงได้กล่าวกับพระผิวอีกว่า "อย่าเสียใจไปเลยคุณ กลับไปวัดเถอะ เดินทางไปกับหลวงพ่อมันลำบากมาก องค์อื่นๆ ที่ท่านไปพระท่านแข็งแรงหลวงพ่อกลัวคุณจะ

ลำบาก จึงให้กลับไปก่อน" พระผิวเมื่อได้ยินหลวงพ่อพูดเช่นนั้น ก็จำใจกลับ เพราะจะดื้อไปกับท่านก็ไม่ได้เนื่องจากหลวงพ่อสั่งให้กลับก็ต้องกลับ ไม่มีใครที่กล้าขัดคำสั่งของท่าน หลังจากที่พระผิวกลับมาถึงวัดได้ ๒ วันเท่านั้นก็เกิดไข้ทรพิษและได้มรณภาพลงในที่สุด คนทั้งหลายจึงรู้ว่าการที่หลวงพ่อให้พระผิวกลับมานั้น เพราะหลวงพ่อรู้ล่วงหน้าว่าอีก ๒ วัน พระผิวก็จะมรณภาพแล้ว ถ้าไปมรณภาพขณะการเดินทางก็จะทำความลำบากให้แก่คนอื่นและใครๆก็จะตำหนิท่านได้ว่าท่านคุ้มครองลูกศิษย์ลูกหาไม่ได้ จึงปล่อยให้เป็นอันตรายในกลางทาง ซึ่งหลวงพ่อปานท่านก็รู้แก่ใจเป็นอย่างดีว่าความตายนั้นเมื่อถึงวาระก็ต้องตายกันทุกคน ไม่มีใครขอร้องหรือผัดผ่อนความตายเอาไว้ได้เลย เมื่อเป็นเช่นนี้หลวงพ่อเลยให้พระผิว กลับมาเสีย เพื่อกันข้อครหาอันจะเกิดขึ้นได้ในภายหลัง ซึ่งก็เป็นจริงดังที่ท่านคิดทุกประการ

ในการออกเดินธุดงค์ทุกครั้ง มีเรื่องที่น่าแปลกใจหลายอย่าง ทั้งในเรื่องอภินิหารและเรื่องอื่นๆอย่างมากมาย เช่น เวลาที่ท่านออกเดินธุดงค์ ก่อนออกเดินทางของหลวงพ่อปานมักจะให้พระลูกศิษย์ออกธุดงค์ล่วงหน้าไปก่อนทุกคราว แต่พอถึงจุดนัดหมาย หลวงพ่อจะต้องไปคอยอยู่ข้างหน้าก่อนเสมอทำเอาพระภิกษุผู้เป็นลูกศิษย์มีความอัศจรรย์ใจไปตามๆกันหรือเรื่องเวลาออกรุกขมูลพักปักกลดอยู่ในป่าตอนกลางคืนเดือนหงาย ท่านมักจะลองใจศิษย์เนรมิตกายให้เป็นงูใหญ่เลื้อยผ่านหมู่ศิษย์ไปบ้าง ทำเป็นเสือโคร่งเดินผ่านกลดศิษย์ไปบ้างเป็นที่เลื่องลือไปทั่ว

วาจาสิทธิ์

สมัยที่หลวงพ่อปานยังมีชีวิตอยู่นั้น ท่านมีความเมตตาปราณีและมีวาจาสิทธิ์ จนเป็นที่น่าเคารพยำเกรงแก่ประชาชนทั่วไปในละแวกนั้นเป็นอันมาก

โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเลงเล่นหวย ก.ข. สมัยนั้นมาขอร้องต่อหลวงพ่อ แต่แล้วนักเลงหลวย ก.ข. ก็ร่ำรวยไปตามๆกัน

บรรดาลูกศิษย์ของหลวงพ่อ ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุ สามเณรหรือคฤหัสถ์ ต่างก็ปฏิบัติตนอยู่ในคุณงามความดีด้วยกันทั้งนั้นเพราะกลัวหลวงพ่อจะว่าตนไม่ดีแล้วจะไม่ดีตามหลวงพ่อพูดเนื่องจากท่านมีวาจาสิทธิ์นั่นเอง ถ้าผู้ใดถูกหลวงพ่อเอ่ยปากว่าชั่วแล้ว บุคคลผู้นั้นเหมือนมีกรรมถูกสาป คือจะทำอะไรก็จะไม่ดีไปจนตลอดชีวิต หลวงพ่อปานจึงสำรวมระวังในคำพูดของท่านซึ่งเมื่อไม่จำเป็นจริงๆแล้วหลวงพ่อไม่เคยดุว่าใครให้เสียหายเลยมีแต่พูดว่า " ดี " อย่างเดียว เพื่อให้ลูกศิษย์ลูกหาเป็นคนดีตามที่ท่านพูด นับว่าท่านเป็นอาจารย์ผู้มีพรหมวิหารธรรมโดยสมบูรณ์ที่สุดองค์หนึ่ง

หลวงพ่อสอนวิชา

หลวงพ่อปานเป็นพระที่ดุเอาการ (คำว่าดุ ในที่นี้หมายถึง หลวงพ่อปานเป็นคนที่เอาจริงเอาจัง เป็นผู้เคร่งครัดต่อพระธรรมวินัย มีจิตใจกล้าหาญ ผิดก็ว่าผิด ถูกก็ว่าถูก ไม่มีการเอนเอียงไปทางใดทางหนึ่งเลย) กอปรด้วยรูปร่างของท่านล่ำสันใหญ่โต ใบหน้าสี่เหลี่ยม ตาท่านพองโต ปากหนา เป็นลักษณะคนโบราณ พูดเสียงดัง คงวิชาอาคมมาก

เมื่อไปอยู่กับท่าน ก็ได้ศึกษาพระกรรมฐาน ท่านให้นั่งภาวนาพิจารณาธาตุ เพ่งสิ่งต่างๆ เช่น ไฟเทียน น้ำในบาตร ปฐวีธาตุ จนพลังจิตใจแก่กล้า ไม่หวั่นไหว ไม่เอนเอียงดีแล้ว ท่านก็ให้ฝึกสติด้วยการให้เดินจงกรม การเดินจงกรมนี้ ท่านพระครูโกศล (ปาสาธิโก) ท่านเป็นศิษย์ของหลวงพ่อปานวัดบางเหี้ยนอกองค์หนึ่งเล่าให้ฟังว่า

"ปกติหลวงพ่อปานวัดบางเหี้ย นอกนี้ ท่านห่มจีวรต่ำเวลาเดินชายจีวรนี้จะเรี่ยดินไปเรื่อยๆฉะนั้น ทางเดินจงกรมของหลวงพ่อปาน จึงเลี่ยนโล่ง แม้กิ่งไม้ใบหญ้าก็จะถูกกวาดเลี่ยนเตียนไปเลย"

เมื่อได้ฝึกจิตจนได้ที่ควรแก่การดำเนินแล้ว หลวงพ่อปานจะสอนวิชาเคล็ดลับต่างๆให้มีทั้งอยู่ยงคงกระพัน เมตตามหานิยมและวิชาคุณไสยศาสตร์ต่างๆที่เรียนนี้ก็เพื่อเรียนรู้ เรียนไว้เพื่อแก้ และสุดท้ายเรียนไว้เพื่อป้องกัน สิ่งหลังนี้แหละสำคัญมากในสมัยนั้น

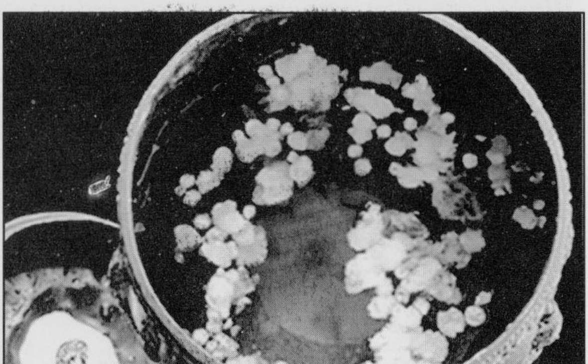
ลองดีก็เจอดี

คราวหนึ่งหลวงพ่อปานได้เดินธุดงค์ ไปทางจังหวัดปราจีนบุรี ท่านได้ไปถึงวัดโพธิ์ศรี พอไปถึงวัดเจ้าอาวาสนั้นท่านกำลังขึงกลองเพลอยู่ เมื่อท่านเห็นเข้าก็ลงมือช่วยเหลือทันทีพอเสร็จเรียบร้อยแล้วสมภารวัดก็นิมนต์ให้หลวงพ่อปานขึ้นไปบนกุฏิ ขณะที่คุยกันอยู่นั้นมือของสมภารก็ปั้นลูกดินกลมๆอยู่ในมือสักครู่หนึ่งท่านสมภารก็โยนลูกดินที่ปั้นอยู่นั้นขึ้นไปบนอากาศและได้กลายเป็นม้าตัวหนึ่ง กับตุ๊กตาตัวหนึ่ง ไล่จับเหยี่ยวอยู่บนท้องฟ้า ซึ่งหลวงพ่อปานเห็นเข้าก็หัวเราะชอบใจ แต่ก็ไม่ได้พูดอะไร แต่พอหลวงพ่อปานลงจากกุฏิของสมภารแล้วท่านได้พูดกับพระในวัดนั้นว่า "โดนลองดีเข้าให้แล้ว" หลวงพ่อปานพูดจบท่านจึงหยิบเอาผ้าสังฆาฏิที่พาดบ่าท่านอยู่ นำมาม้วนแล้วโยนขึ้นไปบนอากาศเช่นกัน ปรากฏว่าผ้าสังฆาฏิของท่านได้กลับกลายเป็นกระต่ายอยู่หลายตัววิ่งกันอยู่ในวัด ซึ่งใครจะไปไล่จับก็จับไม่ได้ เป็นที่อัศจรรย์แก่ผู้พบเห็นเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้นเมื่อหลวงพ่อปาน ท่านจะออกเดินธุดงค์ครั้งใด ท่านจะต้องมุ่งหน้าไปทางอำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรีเสมอไปเพราะในท้องถิ่นย่านนั้นเต็มไปด้วยพระอาจารย์ผู้มีวิชาอาคมแก่กล้าทั้งนั้น ซึ่งในบางครั้งวิชาอาคมที่ท่านยังมิได้เรียนก็จะได้เรียนเพิ่มเติมให้สูงขึ้นไปอีก

น้ำมนต์หลวงพ่อปาน

ทุกครั้งที่หลวงพ่อปานเดินธุดงค์ผ่านไปตามเส้นทางที่ท่านใช้เดินทางเป็นประจำ ชาวบ้านที่อยู่ริมทางจะพากันมาขอน้ำมนต์จากท่านตลอดทาง ซึ่งน้ำมนต์ของท่านได้ทำไว้แล้วเทใส่กาน้ำ จากนั้นท่านก็หิ้วติดมือมา เมื่อมีใครขอท่านก็เทให้ไปแต่เป็นที่น่าแปลกใจอย่างยิ่งที่ น้ำมนต์ในกาของท่านเพียงน้อยนิดแต่ไม่ยอมหมดสักที ทั้งๆที่ท่านก็เทให้ชาวบ้านไปตลอดทาง จึงเป็นที่อัศจรรย์แก่ชาวบ้านที่พบเห็นยิ่งนัก และน้ำมนต์ของท่านมีความศักดิ์สิทธิ์มากซึ่งถ้าใครได้ไปมีแต่ประสบกับความเป็นสิริมงคลตลอดทั้งครอบครัว และถ้าใครคลอดลูกยาก ก็มาขอน้ำมนต์จากท่าน เป็นได้คลอดลูกง่ายกว่าปกติตามเส้นทางที่ท่านได้ผ่านไปนั้น ชาวบ้านได้สงวนไว้เป็นเส้นทางส่วนบุคคลซึ่งยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ที่ตำบลคลองด่าน และบางแห่งก็ได้ถูกสิ่งก่อสร้างกลบเกลื่อนไปบ้างแล้ว ตามกาลสมัยที่ได้ล่วงเลยมาเป็นเวลานานปี

รูปหล่อหลวงพ่อปาน

ก่อนหน้าที่หลวงพ่อปานจะมรณภาพนั้นประชาชนที่มีความเคารพบูชาหลวงพ่อต่างก็มีความคิดอันเดียวกัน คือ พร้อมใจกันหล่อรูปหลวงพ่อปานขึ้นมาองค์หนึ่งขนาดเท่าๆองค์จริงของท่าน (เพราะปกติหลวงพ่อจะออกเดินธุดงค์ทุกปีใกล้ๆเข้าพรรษาจึงจะกลับวัด) เนื่องจากหลวงพ่อท่านไม่ค่อยอยู่ประจำที่วัดนั่นเองเพราะท่านมักจะออกเดินธุดงค์ไปในที่ต่างๆเป็นประจำ เมื่อชาวบ้านไปกราบท่านที่วัดก็มักจะผิดหวังเป็นประจำ ชาวบ้านจึงพร้อมใจกันหล่อรูปเหมือนขึ้นแทนตัวหลวงพ่อปาน ซึ่งมื่อท่านไม่อยู่ก็จะได้กราบรูปหล่อของท่านแทน

แต่เมื่อภายหลังการหล่อรูปเหมือนของท่านขึ้นแล้วหลวงพ่อก็ไม่ค่อยจะเข้าวัด โดยท่านจะปลีกตัวไปอยู่ประจำที่พระปฐมคลองด่าน ซึ่งพระปฐมนี้เป็นอีกที่หนึ่งที่ท่านมาปักกลดอยู่ปฏิบัติธรรมเป็นประจำตั้งอยู่ทางทิศใต้ของวัดไม่ไกลจากวัดของท่านมากนัก การที่หลวงพ่อปานไม่อยากเข้าไปอยู่ในวัดของท่านนั้น เป็นเพราะท่านคงรู้วารจิตล่วงหน้า ถึงคราวที่ท่านจะหมดอายุขัยแล้ว แม้ว่าท่านจะรู้แต่ก็ไม่กล้าที่จะพูดกับใครเป็นแต่ทำนิมิตอันเป็นเครื่องหมายให้รู้ว่าท่านไม่อยากเข้ามาอยู่ในวัดนั้น เพราะถ้าเข้ามาก็คงอยู่อีกไม่นาน ชีวิตร่างกายของท่านก็ต้องดับและเสื่อมสิ้นไป เช่นเดียวกันกับชีวิตของบุคคลอื่นๆเมื่อญาติโยมอ้อนวอนมากๆเข้าท่านก็พูดเบี่ยงบ่ายไปว่า “เข้าไปไม่ได้ อ้ายดำมันอยู่ ขืนเข้าไปอ้ายดำมันจะเอาตาย” คำว่า “อ้ายดำ” ของหลวงพ่อปานนั้น ก็คือ รูปหล่อของท่านเองและรูปหล่อก็หมายถึงตัวแทนหลวงพ่อปาน ซึ่งเมื่อมีรูปหล่อที่หล่อด้วยโลหะเป็นตัวแทนแล้ว ไม่จำเป็นที่จะต้องมีชีวิตร่างกายอันเจริญเติบโตด้วยข้าวสุก มีเนื้อปลาอาหาร นับวันมีแต่จะเน่าเปื่อย ผุพัง ไม่จีรังยั่งยืน จะต้องทำความเศร้าโศกเสียใจให้แก่คนที่อยู่เบื้องหลัง หลวงพ่อปานท่านจึงพูดบ่ายเบี่ยงไปว่า “อ้ายดำมันอยู่” ดังกล่าว ปัจจุบันนี้รูปหล่อของหลวงพ่อปานที่ท่านเรียกอ้ายดำ

นั้น ประดิษฐานอยู่ที่วัดมงคลโคธาวาสนั่นเอง คืออยู่ที่กุฏิหลวงพ่อปาน ที่ได้จัดบูรณะขึ้นใหม่

อภินิหารรูปหล่อ

รูปหล่อของหลวงพ่อปานนั้น มีความศักดิ์สิทธิ์เท่ากับองค์จริงของท่านทีเดียว ผู้มีศรัทธาในตัวท่านไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็เดินทางไปกราบไหว้รูปหล่อของท่านมิได้ขาด ซึ่งเรื่องความขลังและศักดิ์สิทธิ์ของรูปหล่อของหลวงพ่อปานนั้นเป็นที่ทราบกันดีของชาวตำบลคลองด่านและใกล้เคียงตลอดจนคนต่างถิ่นที่อยู่ห่างไกล บางคนมาอธิษฐานขอน้ำมนต์จากท่านไปรับประทาน เพื่อให้หายจากอาการเจ็บป่วยต่างๆ ก็ปรากฏว่าหายดั่งคำอธิษฐานและบางรายกำลังนอนป่วยอยู่ หลวงพ่อก็ไปเข้าฝันให้ไปเอาน้ำมนต์จากท่านไปรักษาไม่ต้องไปหาหมอที่ไหนก็หาย

ครั้งหนึ่ง มีลูกชายของชาวบ้านคลองด่าน ชื่อนายปรีชา เกิดล้มป่วย จึงได้พาไปรักษาที่โรงพยาบาลจุฬาฯ เพราะอาการป่วยหนักมาก เมื่อไปถึงโรงพยาบาลอยู่ถึง ๒ วัน แต่หมอก็ยังตรวจอาการไข้ไม่รู้ว่าเป็นอะไรด้วยความเป็นห่วงในลูกของตน ก่อนเข้านอนตอนกลางคืนเขาได้อธิษฐานจิตถึงหลวงพ่อปานและในคืนนั้นเองเขาได้ฝันไปว่าหลวงพ่อปานได้บอกให้เอาน้ำมนต์ของท่านมากิน แล้วให้เขาเอาทองที่ปิดอยู่ริมฝีปากท่าน ไปขยี้ที่หน้าผาก

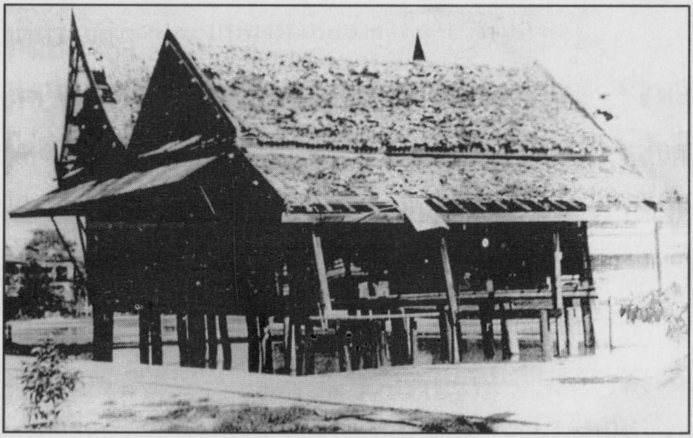
คนป่วยและให้รับตัวมาบ้านเสียแล้วก็จะหาย นายปรีชาได้ปฏิบัติตามความฝันของเขาทุกประการ ปรากฏว่าอาการป่วยของลูกชายที่หนักจนหมอวิเคราะห์โรคไม่ถูก ถึงกับปล่อยให้นอนอยู่ในโรงพยาบาลถึง ๒ วัน ก็มีอาการดีขึ้นและก็ค่อยๆหายจากโรคไปในที่สุด ยังมีอีกหลายรายที่ประสบกับเหตุการณ์อภินิหารของรูปปั้นหลวงพ่อปานองค์ศักดิ์สิทธิ์ที่วัดมงคลโคธาวาสแห่งนั้นว่ามีอยู่จริง ซึ่งแม้แต่เถระผู้ใหญ่ในสมัยนั้น ถ้ามาทำกิจธุระที่วัดนี้แล้า เป็นต้องไปกราบนมัสการรูปหล่อหลวงพ่อปานก่อนเสมอ

บางครั้งรูปหล่อของหลวงพ่อปาน ยังไปเข้าฝันเจ้าอาวาสองค์ก่อนๆ ให้ไปจุดธูปเทียนบูชาเสมอๆ นับว่าท่านมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์ไม่เสื่อมคลายแต่ประการใด เพราะเป็นรูปหล่อที่หล่อขึ้นในสมัยที่หลวงพ่อปานยังมีชีวิตอยู่ จึงถือเป็นรูปหล่อจำลององค์แรกที่ประดิษฐานอยู่ ณ วัดมงคลโคธาวาส จนถึงปัจจุบันนี้

หลวงพ่อปานถูกกักบริเวณ

หลวงพ่อปานในสมัยนั้น มิใช่ว่าจะมีอภินิหารและวาจาสิทธิอย่างเดียว ท่านยังประกอบไปด้วยเมตตาแก่ผู้ได้รับทุกข์ต่างๆ ครั้งหนึ่งในสมัยนั้น มีทหารหนีราชการมาอุปสมบทที่วัดหลวงพ่อปานหลายคนด้วยกัน ด้วยความเมตตาแก่ผู้ศรัทธาจะอุปสมบทหลวงพ่อก็จะจัดการให้เป็นไปตามความประสงค์ของเขา ครั้นอุปสมบทแล้ว ความนั้นก็ทราบถึงกรมทหาร ฝ่ายกรมทหารก็รายงานมายังคณะสงฆ์ เจ้าคณะมณฑลฝ่ายสงฆ์ จึงเรียกหลวงพ่อไปกักบริเวณและสอบสวน เพราะเจ้าคณะมณฑลในสมัยนั้น ใช้แทนเจ้าคณะจังหวัดดังเช่นทุกวันนี้ ว่าตามความจริงแล้ว จริยวัตรของพระอุปัชฌาย์จะต้องอุปสมบทแต่กุลบุตรที่ไม่มีพันธะผูกพัน บุคคลที่หนีราชการมา หนีที่คุมขังมา ย่อมบวชไม่ได้ แต่หลวงพ่อถือว่าบวชเอาบุญ จะเป็นใครก็ตามในเมื่อเขามีจิตใจเป็นบุญ

กุศล อยากบวชก็บวชให้ ในครั้งพุทธกาลก็เคยมีโจรองคุลีมาล เป็นโจรฆ่าคนถึงเก้าพันเก้าร้อยเก้าสิบเก้าศพ หลบหนีคดีอาญาแผ่นดิน มีความเลื่อมใสใคร่จะบวชในพระพุทธศาสนายึดเอาผ้ากาสาวพัตร์เป็นที่พึ่ง พระบรมศาสดาก็บวชให้ตามความประสงค์ของเขา หลวงพ่อพระครูพิพัฒนิโรธกิจ ได้สมณศักดิ์จากพระเจ้าอยู่หัว เมื่อบวชคนของพระราชาก็คงไม่เป็นไร ขณะที่หลวงพ่อถูกกักขังบริเวณอยู่นั้น ประชาชนก็หลั่งไหลไปเยี่ยมหลวงพ่อจนแน่นไปหมด ต่างก็ขอร้องให้ปล่อยหลวงพ่อที่เคารพบูชากลับมาวัด เจ้าคุณศาสนโสภณ ซึ่งเป็นเจ้าคณะมณฑลทนทานต่อแขกที่ไปเยี่ยมหลวงพ่อไม่ไหว อีกอย่างหนึ่งหลวงพ่อเป็นพระราชาอุปถัมภ์จะลงโทษทัณฑ์อย่างใดก็มีความเกรงต่อพระราชา ผลที่สุดต้องปล่อยหลวงพ่อกลับมาวัด พร้อมกับความยินดีของประชาชนที่เขาได้หลวงพ่อที่เคารพรักของเขาได้กลับมา

ด้วยคุณงามความดีของหลวงพ่อปานที่มีต่อประชาชนชาวตำบลคลองด่านและทั่ว ๆ ไป ในภายหลังต่อมาประชาชนได้สร้างสิ่งที่เป็นอนุสรณ์สำหรับระลึกถึงหลวงพ่อ ในด้านคุณความดีหลายอย่าง เช่น ถนน ซอย ทุกสายในตำบล หมู่บ้านคลองด่าน จะตั้งชื่อถนนหลวงพ่อปาน ทั้งฝั่งเหนือและฝั่งใต้ ถนนที่เชื่อมระหว่างอำเภอบางบ่อ กับตำบลคลองด่าน ระยะทาง ๘ กม. จะชื่อ

ถนนปานวิถี วัดที่สร้างขึ้นภายหลัง เช่น วันปานประสิทธาราม โรงเรียนมัธยมประจำตำบลคลองด่านโรงเรียนหลวงพ่อปาน คลองด่านอนุสรณ์ และสิ่งที่น่าภาคภูมิใจของชาวคลองด่านก็คือ มูลนิธิพิพัฒนิโรธกิจ (หลวงพ่อปาน) วัดมงคลโคธาวาส ซึ่งจะทำประโยชน์ให้แก่สาธารณกุศลต่างๆ ตลอดไปชั่วกาลนาน

คาถาอาราธนาเขี้ยวเสือ

ก่อนที่จะนำเขี้ยวเสือติดตัวไปไหนๆควรใช้คาถาอาราธนาเสียก่อน คำอาราธนา ว่าดังนี้ สำรวมจิตให้มั่น แล้วตั้ง นโม ๓ จบ แล้วว่า

" อิ ตะ ชะ นะ อะ สัง วิ สุ โล ปุ สะ พุ ภะ ทุติยัมปิ อิ ตะ ชะ นะ อะ สัง วิ สุ โล ปุ สะ พุ ภะ ตะติยัมปิ อิ ตะ ชะ นะ อะ สัง วิ สุ โล ปุ สะ พุ ภะ "

เมื่ออาราธนาดังนี้แล้ว จึงนำเขี้ยวเสือติดตัวไปจะได้รับผลดีกว่าไม่อาราธนาหรือท่านจะปลุกเขี้ยวเสือให้ปฏิบัติดังนี้ ทำกระแสจิตให้มั่น ให้แข็งแกร่งแน่วแน่ แล้วว่าดังนี้ ตั้งนโม ๓ จบ แล้วภาวนาว่า

"พะ ยะ โค จะ"

ภาวนาจนกว่าจะรู้สึกว่าตัวเราเบา หรือเกิดขนลุก แล้วจึงนำเอาติดตัวไปจะมีอานุภาพมากกว่าท่านเอาติดตัวไปโดยไม่ได้อาราธนา

คาถาทั้ง ๒ บทนี้ สุดแต่ท่านจะเลือกใช้เอาตามความพอใจของท่านเถิด หรือท่านจะภาวนาควบกันไปทั้ง ๒ บทก็ได้ตามแต่อัธยาศัยของท่าน

ประวัติการได้รับตกทอด

จากผู้นิยมเครื่องรางของขลังรุ่นเก่า และจากผู้ที่ได้รับเสือมาจากหลวงพ่อปานโดยตรง ยกตัวอย่างเช่น

๑. อำมาตย์เอก พระยาชลปทานธนารักษ์เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๘ เป็นผู้สนใจในพระเครื่องและเครื่องรางของขลังมาตั้งแต่ อายุ ๑๖ ปี กล่าวกันว่าเสือที่ท่านสะสมมีลักษณะตามรูปแบบที่คนทั่วไปในปัจจุบันนิยมกัน

๒. คุณหญิงส้มจีน อุณหนันท์ เดิมเป็นคนบางบ่อ เป็นคหบดีเก่า มีบ้านอยู่แถววัดปรินายกใกล้ๆ กับผ่านฟ้า เวลาหลวงพ่อปานเดินธุดงค์มากรุงเทพฯ ท่านจะแวะพักอยู่ที่บ้านของคุณหญิงส้มจีนเสมอ คุณหญิงส้มจีนนี้มีเขี้ยวเสือหลวงพ่อปานตัวเล็ก กลัดไว้บนมวยผม เสือหลวงพ่อปานตัวนี้มีลักษณะอย่างคนเล่ากันมีผู้เคยเห็น (คุณสมควร คุณาบุตร) ยืนยันว่าเป็นเขี้ยวซีก มีลักษณะเด่นคือหางชี้วนขึ้นไปทางด้านหลังของเสือ (ส่วนใหญ่หางจะชี้วนไปทางด้านซ้ายหรือด้านขวาของก้นเสือ) ก่อนคุณหญิงส้มจีนถึงแก่กรรม ท่านได้มอบให้หลานเขยต่อมา กำนันชูชาติ มากสัมพันธ์ ได้ไปและท้ายสุดก็ตกอยู่ที่ ตรียัมปวาย (พ.อ. ผจญ กิตติประวัติ)

๓. น.พ.สนั่น พิมพ์เรืองเวช (เรืองเวชโอสถ) ได้รับเขี้ยวเสือหลวงพ่อปานจากพ่อตา พ่อตาของท่านเป็นคนบางบ่อ ยืนยันได้ว่าได้รับเสือจากหลวงพ่อปานมาโดยตรง ลักษณะเป็นเสืออย่างที่นิยมแต่เป็นเขี้ยวเสือชนิดที่มีราก

๔. เสี่ยหน่ำ (ต๊อกหน่ำ แซ่ไฉ่) นักเล่นพระรุ่นอาวุโสได้พกเสือหลวงพ่อปานติดตัวเป็นประจำคู่กับพระชัยวัฒน์วัดหนังอุดชันโรงเป็น เสือชนิดหุบปากอย่างที่เคยนิยมเล่นกัน

<u>หมายเหตุ</u> ข้อ ๓ และ ๔ คุณเปงย้ง ตลาดพลู (ประชา ศรีวิญญูนนท์) เป็นผู้เคยเห็นและเล่าให้ม.ร.ว. อภิเดช อาภากร ฟัง

ประสบการณ์ (ป้องกันไฟ)

กำนันชูชาติ มากสัมพันธ์ ได้เล่าว่าคุณหญิงส้มจีน อุณหนันท์ เป็นผู้หญิงไทยรุ่นเก่า ท่านจะใช้เข็มกลัดทองคำร้อยเสือหลวงพ่อปานเล็ก กลัดติดไว้ที่

วัดมงคลโคธาวาส

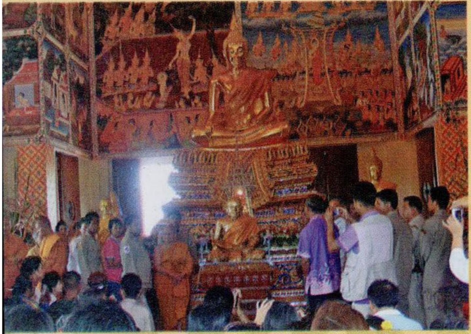
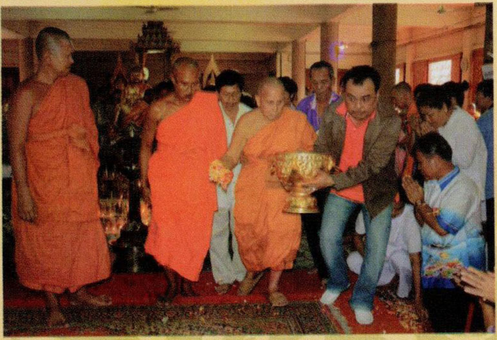
พ.ศ. ๒๕๕๓

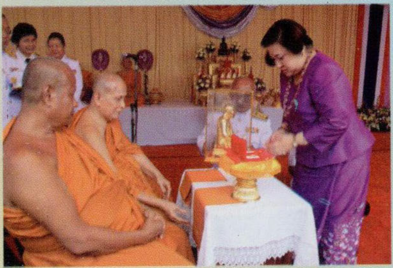

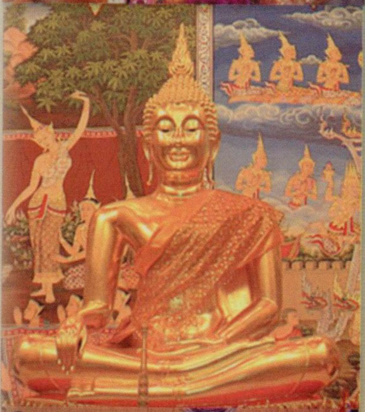

ผมอยู่เสมอ เมื่อเวลาเข้าครัวสมัยก่อนยังใช้เตาถ่าน จะมีสะเก็ดลูกไฟกระเด็นออกมาบ่อยๆ แต่คุณหญิงไม่เคยโดนลูกไฟเลย กล่าวกันว่า คุณหญิงส้มจีนใช้เขี้ยวเสือกลัดติดมวยผมเป็นประจำ เวลาอาบน้ำหรือก่อนนอนจึงเอาออก ตอนเช้าถึงมากลัดใหม่ เรื่องนี้หลานสาวของคุณหญิงเป็นผู้เล่าให้ฟัง

คุณชาญวิทย์ เหรียญทอง (มีศูนย์พระอยู่ที่พันธุ์ทิพย์พลาซ่า) เป็นคนจังหวัดชลบุรี เล่าว่ามีคนที่อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี วันหนึ่งได้ไปเกี่ยวข้าวในนา และได้ทำเขี้ยวเสือหลวงพ่อปานที่พกไว้ติดกระเป๋าหล่นหาย ได้พยายามหาแต่ไม่พบ เมื่อเกี่ยวข้าวเสร็จก็เผาซังข้าว ปรากฏว่ามีนาที่เผาบริเวณหนึ่งไฟไม่ไหม้ รู้สึกแปลกใจจึงไปตรวจบริเวณที่ไฟไม่ไหม้ก็พบเสือตกอยู่ เจ้าของเสือภายหลัง (พ.ศ. ๒๕๓๗) ได้เป็นเจ้าของรถประจำทางสายพานทอง-ชลบุรี

สองเรื่องข้างต้นจากคำบอกเล่าของ ม.ร.ว. อภิเดช อาภากร ทำให้คิดว่าเขี้ยวเสือของหลวงพ่อปานอาจจะป้องกันอัคคีภัยได้

ความหายากและค่านิยม

สำหรับเสือของหลวงพ่อปานมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองดังที่ได้อธิบายมาแล้ว เสือของท่านมีอายุการสร้างร้อยกว่าปีจึงถือได้ว่าเป็นวัตถุโบราณได้อย่างหนึ่ง จำนวนการสร้างออกมาก็คงไม่มากมายนัก เพราะเป็นงานฝีมือ ใช้ทำด้วยมือทีละตัว อีกทั้งเขี้ยวเสือก็มีจำนวนจำกัด ดังมีราคาซื้อขายสูงตั้งแต่สมัยนั้นแล้ว ที่แตกหักสูญหายไปก็คงมีมาก

ดังนั้นการที่จะหาเสือที่สมบูรณ์ไม่สึกหรอและแตกหักนั้นจึงไม่ง่ายนัก ต้องเป็นของเก่าเก็บหรือมีการรักษามาเป็นอย่างดีจึงอยู่รอดสมบูรณ์มาได้จนถึงวันนี้

ราคาซื้อขายในปัจจุบันจึงมีราคาสูงมาก แต่หากเป็นของแท้นับเป็นของที่มีคุณค่ามากราคาจึงขึ้นอยู่กับฐานะและความพอใจของผู้ซื้อและผู้ขายเป็นสำคัญ หากผู้ซื้อมีฐานะดี แม้เสียเงินมากแต่ไม่เดือดร้อนแล้ว ก็ไม่เป็นไรเพราะได้ของดีตามที่ต้องการ

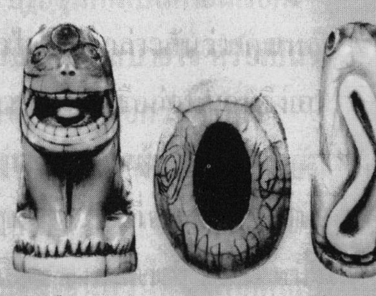
การพิจารณาเขี้ยวเสือหลวงพ่อปาน (วัดบางเหี้ย)

นับถึงปัจจุบันก็เป็นร้อยกว่าปีขึ้นไปแล้ว ฉะนั้นการพิจารณาจะขึ้นอยู่กับ

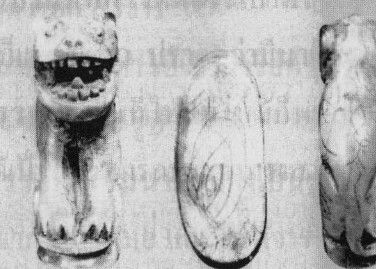
๑. *ศิลปะการแกะ* ในสมัยนั้นการแกะเขี้ยวเสือ เครื่องมือต่างๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการแกะก็คงเป็นเครื่องมือที่หาได้ในยุค ๑๐๐ กว่าปีที่แล้ว เป็นเครื่องมือในการแกะตัวเสือ เครื่องมือในการแกะลูกตาหรือเครื่องมือในการเจาะรูหู ซึ่งถ้าจะเป็นช่างคนไหนแกะก็คงใช้เครื่องมือในการแกะเขี้ยวเสือใกล้เคียงกัน ไม่แตกต่างกันมากนักเพราะเครื่องมือเป็นเครื่องมือในยุคเดียวกัน ฉะนั้นการแกะก็จะมีเอกลักษณ์เชิงช่างแบบเดียวกัน เช่น ตาของเสือ หูของเสือ รอยถากตามตัวเสือ ฯลฯ แต่ถ้าเป็นของทำใหม่ในยุคหลังเครื่องมือบางอย่างอาจจะเลิกใช้ไปแล้ว ฉะนั้นเอกลักษณ์ในการแกะที่เป็นเครื่องมือคนละชนิด ก็จะทำให้เอกลักษณ์แตกต่างกันไป

๒. *อายุความเก่า* เขี้ยวเสือหลวงพ่อปานไม่ว่าจะเป็นหุบปากหรืออ้าปากถ้าผ่านมาถึงปัจจุบันก็ร้อยปีเป็นอย่างน้อยฉะนั้นความเก่าในยุคร้อยปีที่แล้วก็จะบ่งบอกได้ ไม่ว่าจะใช้มามากแค่ไหนก็ต้องเก่าเป็นธรรมชาติ หรือว่าไม่ได้ใช้มาเลยก็ต้องเก่าแบบขาวๆแห้งๆแต่พิจารณาได้ว่าเก่าจริงเมื่อใช้กล้องส่องพิจารณาดู

๓. *ลายมือจาร* เขี้ยวเสือหลวงพ่อปานทุกตัวที่วงการยอมรับต้องมีลายมือจารอักขระ สิ่งนี้ถือว่าสำคัญที่สุด ในการพิจารณาเขี้ยวเสือหลวงพ่อปานเพราะลายมือจารของหลวงพ่อปานที่จารลงบนเขี้ยวเสือ ก็เปรียบเสมือนลายเซ็นที่ท่านเซ็นกำกับไว้ถ้าจดจำลายมือจารได้แม่นยำ ก็ไม่ต้องกลัวว่าจะผิดอาจารย์

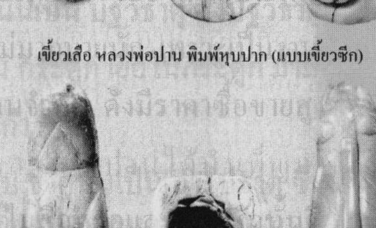
เขี้ยวเสือ หลวงพ่อปาน พิมพ์อ้าปาก (แบบเขี้ยวเต็ม)

เขี้ยวเสือ หลวงพ่อปาน พิมพ์อ้าปาก (แบบเขี้ยวซีก)

เขี้ยวเสือ หลวงพ่อปาน พิมพ์หุบปาก (แบบเขี้ยวซีก)

เขี้ยวเสือ หลวงพ่อปาน พิมพ์พิเศษ (เสือ

ชนิดของเขี้ยวเสือ

เสือหลวงพ่อปาน ที่เป็นที่นิยมอยู่ในปัจจุบันจะใช้เขี้ยวเสือนำมาแกะเป็นรูปตัวเสือ ซึ่งสามารถแบ่งแยกได้ ๒ ชนิด ดังนี้ คือ

๑. เขี้ยวเต็ม หมายถึง เขี้ยวเสือแกะเป็นรูปเสือที่ใต้ฐาน และหัวของเสือจะมีรูเป็นรูปวงกลม หรือวงรี และจะมีจารที่ใต้ฐานของเสือครบทั้งกอหญ้า อุ และ ฤ ฤา

๒. เขี้ยวซีก หมายถึง เขี้ยวเสือแกะเป็นรูปเสือที่ใต้ฐานของเสือจะไม่มีรู เนื่องจากช่างแกะได้นำเขี้ยวเสือเต็มมาผาครึ่งตามแนวตั้งของเขี้ยว

(ผ่ากลางระหว่างรูของเขี้ยวเสือ) หรืออาจจะใช้เขี้ยวเสือที่แตกหักเป็นชิ้นนำมาแกะก็ได้เช่นกัน เนื่องจากเป็นเขี้ยวที่มีขนาดเล็ก ฉะนั้นใต้ฐานของเสือจะมีเพียงกอหญ้า ตัวเดียวถ้าเป็นเขี้ยวที่มีขนาดใหญ่หน่อยก็จะมีจาร อุ และ ฤ ฤา ครบเหมือนเขี้ยวเต็มได้เช่นกัน

ศิลปะการแกะเขี้ยวเสือที่นิยม

เสือหลวงพ่อปาน สามารถแบ่งศิลป์ที่นิยมได้ ๒ อย่าง คือ เสืออ้าปาก และ หุบปาก

๑. เสืออ้าปาก จะมีค่านิยมมากกว่าเนื่องจากศิลป์ในการแกะ ซึ่งมีความละเอียดมาก เพราะต้องแกะฟัน แกะลิ้น แกะเขี้ยว แกะช่องปาก ซึ่งบางตัวช่างแกะจะแกะได้ดุดันมาก บางตัวก็สวยงามอลังการมากเสืออ้าปากจะดูมีตบะอำนาจ ซึ่งบางตัวช่างแกะได้เพิ่มความสวยงามของเสือโดยการแกะหางของเสือวนพาดขึ้นไปบนหลังของเสือ บางตัวแกะพาดหลังเป็นตัว S บางตัวแกะเป็นหางดาบ บางตัวแกะเป็นกริชซิกแซกขึ้นไปจนถึงหัวของเสือ ซึ่งแต่ละตัวจะดูสวยงามอลังการมากและบางตัวช่างแกะมีจินตนาการ โดยการแกะอวัยวะของเสือเพศผู้ไว้ด้วย ก็ยิ่งดูสวยงามอลังการมากขึ้น

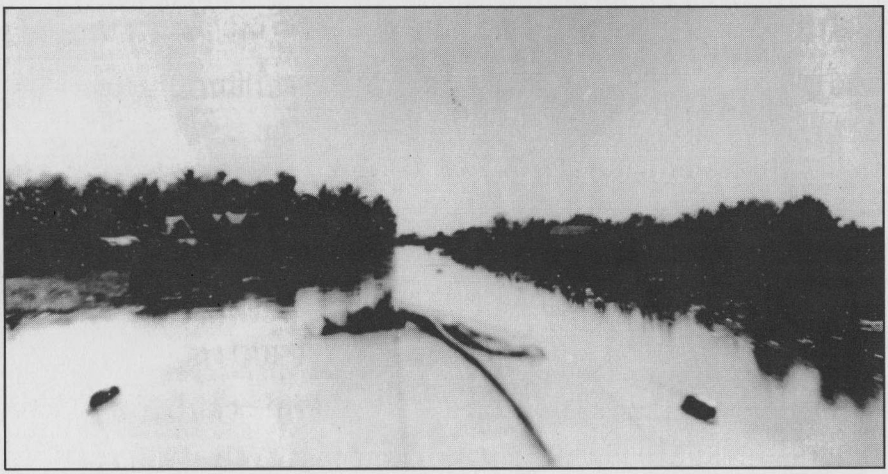
๒. เสือหุบปาก จะเป็นศิลป์ที่พบได้มากกว่า อาจจะเป็นเพราะรายละเอียดน้อยซึ่งทำให้แกะง่ายกว่าอ้าปาก จึงทำให้พบเห็นได้ง่ายกว่าซึ่งบางคนชอบเสือหุบปาก เพราะดูไม่ดุดัน ดูแล้วน่ารัก และเชื่อว่าเสือหุบปาก คือ เสืออิ่มแล้วไม่ต้องดิ้นรนหาอาหาร เสือหุบปากบางตัวก็จะมีศิลป์พิเศษ เช่น มีการแกะหางพาดขึ้นไปบนหลัง เช่นกัน ซึ่งหายากมากในศิลป์หุบปาก

สำหรับเสือหลวงพ่อปาน ยังมีศิลป์พิเศษอื่นๆอีก เช่น เสือโห่ เสือเหลียว และยังมีศิลป์ที่เป็นฝีมือชาวบ้าน แกะหยาบบ้างสวยบ้าง แต่ไม่ใช่ศิลป์ที่นิยมมาก

แต่ถ้าเป็นของหลวงพ่อปานแล้ว ถือว่าพุทธคุณดีเยี่ยมเฉกเช่นศิลป์มาตรฐานเหมือนกัน

ในความคิดเห็นของผู้เขียน มีความเห็นว่าเสือนั้นนอกจาก มีตบะ อำนาจแล้วยังมีในเรื่องของเสน่ห์ด้วย กล่าวคือ เมื่อพูดถึงเสือปรากฏตัว ทุกคนย่อมหวาดกลัวแต่ก็ยังอยากเห็นด้วยตาตัวเอง ไม่ว่าจะแอบดูหรือวิธีใดก็ตามแต่ขอให้ได้เห็นว่าเสือนั้นเป็นอย่างไร เช่น ตัวใหญ่หรือเล็ก แสดงว่าเสือมีเสน่ห์ในการดึงดูดให้คนสนใจอยากดู ถึงแม้จะหวาดกลัวเพียงใดก็ตาม

เหตุที่ชื่อว่าบางเหี้ย

บรรพบุรุษของหลวงพ่อ อพยพมาจากกรุงศรีอยุธยาเมื่อครั้งกรุงแตกเสียแก่พม่าครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๓๑๐) มาตั้งรกรากอยู่บริเวณบ้านสามเรือน หรือที่เรียกกันว่าหมู่บ้านโคกเศรษฐีเพราะพวกที่อพยพมาครั้งนั้นล้วนเป็นพวกเศรษฐีทั้งสิ้น แต่เดิมบริเวณแถบนี้ยังเป็นป่ารก มีแม่น้ำสายหนึ่งไหลผ่านป่าดงพงพีนี้มาออกทะเลที่บางเหี้ยและในทุกครั้งที่น้ำทะเลขึ้นน้ำเค็มจะทะลักเข้าไปตามแม่น้ำลำ

คลองต่างๆจนเป็นเหตุให้ชาวบ้านที่อาศัยปลูกบ้านเรือนอยู่ในแถบนั้น ต้องได้รับความลำบากอยู่เป็นเนืองนิตย์ เขตที่น้ำทะเลกับน้ำจืดมาพบกันนี้ มีทั้งสัตว์บกและสัตว์น้ำชุกชุมมาก สัตว์ที่มีมากเป็นพิเศษอาศัย ปู ปลา เป็นอาหาร คือ " ตัวเหี้ย " ต่อมาชาวบ้านต้องทำประตูน้ำกั้นน้ำทะเลไว้ เพื่อมิให้น้ำเค็มขึ้นไปปนกับน้ำจืด และเพื่อป้องกันสัตว์เลื้อยคลานที่มีอยู่ชุกชุมมิให้แพร่หลายไปตามลำคลองต่างๆอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า" บ้านบางเหี้ย" และตั้งชื่อแม่น้ำว่า "แม่น้ำบางเหี้ย" ตลอดจนการตั้งชื่อวัดก็ตั้งว่า "วัดบางเหี้ย" เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของสถานที่ดังกล่าว

และยังมีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่า ในบรรดาเศรษฐีที่อพยพมาในครั้งนั้น มีเศรษฐีครอบครัวหนึ่งมีบุตรอันเป็นที่รักสุดสวาทขาดใจ เขารักและตามใจลูกมากได้คิดเอาทองคำมาทำเป็นรูปตัวเหี้ยขนาดให้เด็กขึ้นไปนั่งขี่เล่นได้ ให้ลูกลากเล่นเป็นที่สนุกสนานสำราญใจ ข่าวนี้ได้เล่าลือต่อๆกันไปถึงตัวเหี้ยทองคำที่ลูกเศรษฐีลากเล่น ตำบลนี้จึงเรียกกันติดปากว่า "ตำบลบางเหี้ย"

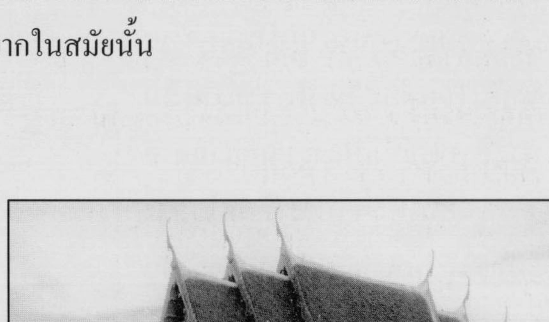
วัดบางเหี้ยนั้นมีอยู่ด้วยกัน ๒ วัด คือ วัดบางเหี้ยนอก (วัดมงคลโคธาวาส) กับวัดบางเหี้ยใน (วัดโคธาราม) เป็นวัดที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำบางเหี้ยทั้ง ๒ แห่ง เพราะชาวบ้านตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำ ตลอดแนวทั้ง ๒ ฝั่ง และตั้งอยู่ห่างกันเป็นระยะๆ

ประวัติวัดบางเหี้ยนอก (วัดมงคลโคธาวาส)

ตามทะเบียนประวัติของกรมศาสนา ได้ระบุไว้ว่าวัดบางเหี้ยนอกนั้นได้สร้างขึ้นในปี พุทธศักราช ๒๓๐๐ สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายเป็นราชธานี ซึ่งต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้เสด็จมาดูประตูกั้นน้ำในแม่น้ำบางเหี้ยเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๕๒ นั้นพระองค์ทรงพระราชทานชื่ออันเป็นมงคลแก่ชาวบางเหี้ยว่า "คลองด่าน" และพระราชทานนามวัดบางเหี้ยนอกให้ใหม่ว่า "วัดมงคลโคธาวาส" และในครั้งนั้นพระองค์ยังได้ทรงพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานนามและโปรดประทานสมณศักดิ์ถวายให้หลวงพ่อปานว่า "พระครูพิพัฒนนิโรธกิจ" เพราะพระองค์ท่านทรงเชื่อในความสามารถของหลวงพ่อปานว่าเป็นพระเกจิอาจารย์ที่หาผู้ใดเปรียบได้ยากในสมัยนั้น

ลำดับอาจารย์ดัง

ในวัดมงคลโคธาวาส (บางเหี้ยนอก) นี้ได้เป็นที่จำพรรษาของเกจิอาจารย์ชื่อดังอยู่หลายรูปด้วยกัน เช่น ในสมัยของหลวงพ่อถันซึ่งเป็นคนบ้านคลองนางโหง ต.คลองด่าน ได้บวชอยู่ในวัดบางเหี้ยนอก จนได้เป็นสมภารเจ้าอาวาส ท่านได้บันทึกไว้ว่าในสมัยที่ท่านเป็น

เจ้าอาวาส วัดมงคลโคธาวาส(บางเหี้ยนอก) แห่งนี้ มีอาจารย์ที่เป็นพระเถระผู้ทรงคุณวุฒิอยู่หลายรูป เช่น

๑. หลวงพ่อปาน (พระครูพิพัฒนนิโรธกิจ)
๒. หลวงพ่อเรือน (เคยเป็นพระอุปัชฌาย์ที่วัดนี้)
๓. หลวงพ่อล่า(เป็นหมอผี และหมอทำน้ำมนต์)
๔. พระอาจารย์อิ่ม (อาจารย์สอนกรรมฐาน และเป็นอาจารย์สอนธุดงค์แก่พระภิกษุสามเณร ที่ประสงค์จะออกป่า)
๕. หลวงพ่อทอง (พระครูสุทธิรัตน์)
๖. หลวงพ่อลาว (มรณภาพศพไม่เน่าเปื่อย)
๗. พระอาจารย์บัว
๘. พระสมุห์นิ่ม (สมัยยังเป็นสามเณร)

สอนธรรมกรรมฐาน

หลวงพ่อปานท่านมักจะแนะนำข้อธรรมต่างๆให้แก่พระเณรลูกวัด ไม่ซ้ำกันในแต่ละวัน นับว่าท่านเป็นพระอาจารย์ที่มีปัญญาเฉลียวฉลาดเกินกว่าคนทั่วๆไปจะพึงมีคือบางวันท่านก็ให้พระเณรได้ศึกษาถึงข้อธรรมที่มีชื่อว่า ขันธ์ ๕ คือ

๑. รูป
๒. เวทนา
๓. สัญญา
๔. สังขาร
๕. วิญญาณ

ในขันธ์ ๕ นี้ ธาตุทั้ง ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ประชุมกันเป็นกายนี้เรียกว่า รูป

ความรู้สึกอารมณ์ ว่าเป็นสุข คือสบายกาย สบายใจ หรือเป็นทุกข์ คือไม่สบายกาย ไม่สบายใจ หรือเฉยๆ คือไม่ทุกข์ ไม่สุข เรียกว่า เวทนา

ความจำได้หมายรู้ คือจำรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะอารมณ์ ที่เกิดกับใจได้ เรียกว่า สัญญา

เจตสิกธรรม คืออารมณ์ที่เกิดกับใจเป็นส่วนดี เรียกกุศลเป็นส่วนชั่ว เรียกอกุศล เป็นส่วนกลางๆ เรียก อัพยากฤต เรียก สังขาร

และความรู้อารมณ์ในเวลาที่รูปมากระทบตา เป็นต้น เรียกว่า วิญญาณ ซึ่งขันธ์ทั้ง ๕ นี้ บางทีย่นย่อเป็น ๒ เรียกว่า นาม และ รูป

เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ รวมเข้าเป็นนามรูปคงเป็นรูป ที่หลวงพ่อปานมักจะให้พระเณรได้นำมาพิจารณากันอยู่เสมอ และให้พิจารณาถึง ธาตุกรรมฐาน ๔ อย่าง ด้วยกัน คือ

ธาตุดิน เรียก ปฐวีธาตุ

ธาตุน้ำ เรียก อาโปธาตุ

ธาตุไฟ เรียก เตโชธาตุ

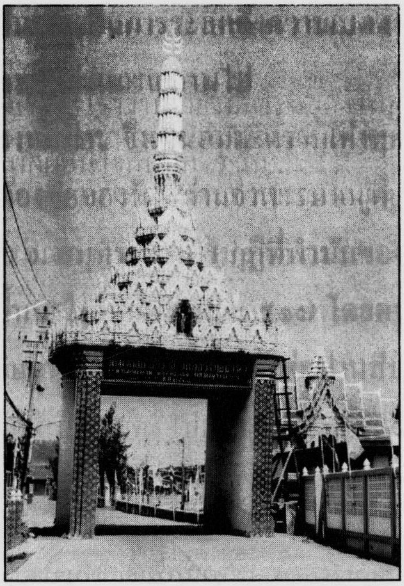
ธาตุลม เรียก วาโยธาตุ

ธาตุอันใดมีลักษณะข้นแข็ง ธาตุนั้นเป็น ปฐวีธาตุ ซึ่งปฐวีธาตุนั้น ที่เป็นภายใน คือ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก ม้าม หัวใจ ตับ ปอด ไส้ใหญ่ ไส้น้อย อาหารใหม่ อาหารเก่า

ส่วนธาตุอันใด มีลักษณะเอิบอาบ ธาตุนั้นเป็น อาโปธาตุ ซึ่งอาโปธาตุนั้นที่เป็นภายใน คือ ดี เสลด หนอง เลือด เหงื่อ มันข้น เปลวมัน น้ำลาย น้ำมูก ไขข้อ และมูตร

ธาตุอันใดที่มีลักษณะร้อน ธาตุนั้นเป็น เตโชธาตุ ซึ่งเตโชธาตุนั้นที่เป็นภายในคือ ไฟที่ยังกายไม่อบอุ่น ไฟที่ยังกายให้ทรุดโทรม และไฟที่ยังกายให้กระวนกระวายกับไฟที่เผาอาหารให้ย่อย

ธาตุอันใดที่มีลักษณะพัดไปมา ธาตุนั้นเป็น วาโยธาตุ ซึ่งวาโยธาตุนั้น ที่เป็นภายในคือ ลมพัดขึ้นเบื้องบน ลมพัดลงเบื้องต่ำลมในท้อง ลมในไส้ ลมพัดไปตามตัวและลมหายใจ

ซึ่งการกำหนดหารพิจารณากายนี้ให้เห็นแต่เพียงว่าธาตุ ๔ คือ ดินน้ำ ลม ไฟ ประชุมกันอยู่ ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา เรียกว่า ธาตุกรรมฐาน

หลวงพ่อปานได้อธิบายถึงธาตุกรรมฐานว่าไม่ว่าจะใช้เวทมนต์คาถาเพื่อประกอบในพิธีกรรมต่างๆก็ตาม พึงกระทำธาตุในกายเราให้มีกำลังโดยสมบูรณ์ก่อน ซึ่งเมื่อธาตุในกายเราปกติสมบูรณ์แล้ว ก็เป็นสิ่งที่ช่วยให้กำลังและกระแสจิตทวีความรุนแรงขึ้น

ยอดนักปกครอง

ในด้านการปกครองพระเณรลูกวัดของหลวงพ่อปานนั้นท่านได้ใช้พรหมวิหารธรรมเป็นที่ตั้ง คือ

เมตตา	ความรักใคร่ปรารถนาจะให้เป็นสุข
กรุณา	ความสงสารคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์
มุทิตา	ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี

อุเบกขา ความวางเฉยไม่ดีใจ ไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ

ส่วนด้านการศึกษานั้น ถ้าพระเณรรูปใดประสงค์ที่จะเข้ามาจำพรรษาอยู่ที่วัดของท่าน ต้องท่องจำทั้ง ๗ ตำนาน และ ๑๒ ตำนาน ให้ได้เสียก่อน มิเช่นนั้นท่านจะคาดโทษให้อยู่ แค่ ๓ พรรษา ถ้ายังท่องไม่ได้ก็ให้พิจารณาตัวเองต่อไป การศึกษาของพระภิกษุสามเณรในสมัยนั้น มีศึกษาพระวินัยอย่างเดียว คือ ถือระเบียบวินัยเป็นหลักใหญ่ เพราะหลวงพ่อปานท่านถือเคร่งในพระธรรมวินัยมาก และท่านมีความมุ่งมั่นในทางปฏิบัติพระกรรมฐานอย่างเดียว คือ การฝึกฝนจิตใจให้มีความสะอาดบริสุทธิ์ โดยมุ่งพระนิพพานเป็นที่หมาย เพื่อให้พ้นอบายภูมิอันเป็นวัฏฏะหมุนวนที่ไม่รู้จักจบ หลวงพ่อปานได้เน้นหนักให้พระเณรลูกวัดเดินทางสายปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ซึ่งในทุกๆปีเมื่อออกพรรษาแล้ว ท่านจะนำพระภิกษุสามเณรออกเดินธุดงค์ไปในที่ต่างๆเป็นประจำ และหลวงพ่อปานท่านมีความเข้าใจอย่างแน่แท้ว่า สรรพสิ่งในโลกนี้สามารถวนเวียนเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ก็เพราะจิตเข้าไม่ยึดมั่น เหตุทั้งปวงเกิดจากจิตที่ปรุงแต่งอยู่ตลอดกาลในอารมณ์ ถ้าระงับดับความวุ่นวายให้ได้แล้ว ย่อมเกิดความสงบสุขและการระงับดับเหตุทั้งปวงก็มิได้อยู่ในที่อื่น แท้จริงแล้วต้องระงับที่ใจ เพราะใจเป็นต้นเหตุแต่ใจเป็นใหญ่ ใจนี้เป็นประธานผู้ระงับ จะได้ผลก็ได้ที่ใจ และถ้าจะเสียผลก็เสียผลที่ใจเท่านั้น

วัดหลวงพ่อปาน

ด้วยอำนาจบารมีอันสูงยิ่งที่หลวงพ่อปานได้บำเพ็ญมาจึงทำให้ประชาชนมีความศรัทธาไม่เสื่อมคลาย คือไม่ว่าท่านจะไปปักกลดเพื่อบำเพ็ญธรรม ณ ที่ใด เมื่อท่านออกเดินธุดงค์จากไปแล้ว ชาวบ้านก็จะก่อมูลดินเป็นเจดีย์ไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้รู้ว่า ณ ที่แห่งนั้น คือ สถานที่ซึ่งหลวงพ่อปานได้มาปักกลดเพื่อเจริญกรรมฐานมาแล้ว และบางแห่งถึงกับได้ก่อสร้างเป็น

วัดขึ้น เช่น วัดศรีจันทราราม วัดสว่างอารมณ์ วัดปานประสิทธาราม วัดสองคลอง วัดหงษ์ทอง เป็นต้น

ซึ่งความจริงแล้วหลวงพ่อปาน ท่านมิได้ไปสร้างวัดเหล่านั้นขึ้นมาแต่อย่างใด เป็นแต่เพียงสถานที่ที่ท่านเคยเดินธุดงค์ผ่านไปและได้อยู่ปฏิบัติธรรมด้วยการปักกลด เพียงชั่วคราวเท่านั้นแต่ด้วยความศรัทธาและเลื่อมใสในปฏิปทากับทั้งข้อวัตรปฏิบัติของท่าน ที่มีต่อพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ชาวบ้านซึ่งเป็นพุทธศาสนิกชน จึงได้พร้อมใจกันก่อตั้งวัดขึ้นเพื่อเป็นการระลึกถึงความเมตตาของท่านที่มีต่อสานุศิษย์ อย่างสม่ำเสมอจนกระทั่งท่านมรณภาพไป

ความเป็นพรหมวิหารธรรมของหลวงพ่อปาน จึงเป็นอมตะตราบเท่าทุกวันนี้และเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เข้าใจอย่างถูกต้องชื่อของวัดที่ท่านจำพรรษาอยู่คือ "วัดมงคลโคธาวาส" ต. คลองด่าน อ.บางบ่อ จ. สมุทรปราการ กุฏิที่พำนักของท่าน ประชาชนได้ร่วมกันบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นมาใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗ โดยคงสถานที่ และรูปแบบเดิมไว้ อันเป็นที่ที่ประดิษฐานรูปหล่อของหลวงพ่อปานสืบต่อมา

การเข้าวัด

คำว่า ***วัด*** หมายถึงสถานที่ทางศาสนา มีสิ่งก่อสร้างสำคัญอยู่ ๓ คือ อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิบางวัดก็เพิ่มสิ่งก่อสร้างอื่นๆอีก

คำว่า ***อุโบสถ*** มักเรียกสั้นๆว่า โบสถ์ คนไทยชอบคำสั้นๆ เช่น อุบาสก เป็น ประสก อุบาสิกา เป็นสีกา คำว่า สีกา ฟังดูเป็นคำเรียกสิ่งที่มีสีดำเพราะเป็นสีกาจึงมีผู้อธิบายว่า เพศหญิงเป็นอันตรายแก่พรหมจรรย์ ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ เมื่อมีความสัมพันธ์กับเพศหญิงโดยปราศจากสติแล้ว จะต้องมีมลทินมัวหมอง เหมือนผ้าที่ถูกต้องสีดำก็ย่อมมัวหมองฉะนั้น เป็นคำอธิบายที่น่าฟังเพราะมีความจริง

เหตุที่ วัดต้องมีสิ่งก่อสร้าง ๓ อย่าง อยู่นั้น เพราะ วัดเป็นที่ประดิษฐาน พระรัตนตรัย พระอุโบสถ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรัตนะ คือพระประธานซึ่ง เป็นประหนึ่งองค์พระพุทธเจ้า ศาลาการเปรียญ เป็นที่ประดิษฐานพระธรรม รัตนะคือพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เพราะเป็นที่แสดงและเป็นที่ฟัง ธรรม จึงได้เรียกชื่อว่าศาลาการเปรียญ แปลว่าสถานที่รู้พระปริยัติธรรม กุฏิเป็น ที่อยู่ของพระสงฆ์รัตนะคือพระสงฆ์ ที่อยู่ของพระสงฆ์เรียกว่ากุฏิ ซึ่งแปลว่า กะท่อม ไม่เรียกเคหะหรืออาคาร เพราะว่าพระสงฆ์จะถือว่ากุฏิเป็นกรรมสิทธิ เฉพาะตนไม่ได้ เป็นแต่เพียงผู้อาศัยอยู่ชั่วระยะกาลไม่เหมือนเคหะหรืออาคาร ซึ่งเจ้าของมีกรรมสิทธิเต็มที่คำว่า กุฏิ จึงมีความหมายอันเหมาะสมแก่พระสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้เสียสละแล้ว

ศาสนา ทุกศาสนาต้องมีสถานที่กลางเป็นที่บำเพ็ญศาสนากิจต่างๆทางศาสนา อันได้แก่วัดนั้นเอง แม้บางลัทธิก็ยังมีสถานที่กลางสำหรับบำเพ็ญกิจตามลัทธินั้นๆ เช่น ศาลจ้าว เป็นต้น

การที่ ต้องมีสถานที่กลางสำหรับบำเพ็ญศาสนกิจของผู้นับถือศาสนานั้นๆก็เพื่อเป็นการสะดวกในการบำเพ็ญกิจทางศาสนาของทุกๆคน ใครก็ตามมีสิทธิที่จะไปบำเพ็ญกิจทางศาสนาในสถานที่เช่นนั้นได้ แม้จะเป็นยาจกเข็ญใจก็มีสิทธิที่จะใช้บำเพ็ญกิจทางศาสนาได้ทุกคน สถานที่เช่นนี้ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า วัด แปลว่าเป็นที่บำเพ็ญคุณความดีบ้าง เรียกว่าอาวาสแปลว่าเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์สามเณรบ้าง เรียกว่าอาราม แปลว่าเป็นที่รื่นรมย์ใจบ้าง

ทำไม จึงต้องไปวัด คนที่ยังนับถือศาสนา ก็ยังต้องไปวัด เหมือนคนที่ยังเป็นข้าราชการ ก็ยังต้องไปที่ทำราชการยังเป็นครูเป็นนักเรียน ก็ยังต้องไปโรงเรียน เพราะข้าราชการย่อมมีความสัมพันธ์กันกับที่ทำราชการ ครูนักเรียนย่อมมีความสัมพันธ์กันกับโรงเรียน ถ้าออกจากราชการ ออกจากครูนักเรียนแล้วก็ไม่ต้องไปที่ทำราชการ ไม่ต้องไปโรงเรียน ถ้าเช่นนั้นประชาชนทั่วไป ทำไมจึงยังต้องไปที่ทำราชการไปโรงเรียนเล่า ทั้งๆที่ไม่ใช่ข้าราชการ ไม่ใช่ครูไม่ใช่นักเรียน การที่ประชาชนต้องไปที่ทำราชการ ต้องไปโรงเรียน ก็เพราะยังมีความสัมพันธ์กับสถานที่เช่นนั้น คือมีธุระเกี่ยวข้องกับทางราชการบ้าง มีธุระเกี่ยวข้องกับทางโรงเรียนบ้าง ข้อนี้ฉันใดคนที่ยังนับถือศาสนาอยู่ก็ยังต้องไปวัดเพราะยังมีความสัมพันธ์กับศาสนาอยู่

อีกอย่างหนึ่ง คนที่มีโรคก็มีความจำเป็นต้องไปโรงพยาบาลหรือไปสู่สถานที่รักษาโรค คนทุกคนย่อมมีโรคใจอยู่ด้วยกันอันเกิดจากกิเลสมากบ้าง

น้อยบ้าง จึงจำเป็นต้องไปวัดเพื่อขอรับยารักษาโรคใจ อันได้แก่พระธรรมที่เรียกกันว่า ธรรมโอสถ

ไปวัดทำไม ? ไปเพื่อประพฤติความดีที่เรียกว่าบำเพ็ญศาสนกิจ คือ งานที่ควรทำในทางศาสนา หรือเรียกอย่างที่รู้กันทั่วๆไปว่า ไปทำบุญนั่นเอง ถ้าเช่นนั้นจะทำบุญที่บ้านไม่ได้หรือ ทำได้แต่ไม่สะดวกเหมือนที่วัด เพราะวัดสร้างไว้เป็นที่บำเพ็ญศาสนกิจโดยตรง ส่วนบ้านสร้างเป็นที่อยู่ พระพุทธเจ้าจะทรงแสวงหาสันติธรรม ยังต้องเสด็จออกทรงผนวช การทำบุญที่บ้านบางอย่างก็พอทำได้ เช่นในเรื่องทาน บางบ้านก็มีพระสงฆ์หรือปฏิคาหกผ่านไปมา เรามีเล็กๆน้อยๆก็บริจาคได้ แต่บางบ้านก็ไม่มีพระสงฆ์ไม่มีปฏิคาหกผ่านก็ต้องนำไปที่วัด ในเรื่องศีล ก็ทำได้ยาก เพราะบ้านไม่สงบพอ ในเรื่องฟังธรรม ในเรื่องทำใจ ก็ไม่สะดวก เพราะบ้านมีเรื่องให้เห็นให้ได้ยิน ทำใจให้วุ่นวายไม่สงบได้ ง่าย อยู่บ้านก็สนใจในเรื่องบ้าน ไปวัดก็สนใจไปในเรื่องบุญหลักมีอยู่ว่า ถ้ากายไม่ได้รับความสงบ ใจก็ไม่สงบลงได้เมื่อใจไม่สงบ กิเลสก็ไม่สงบเหมือนกัน

การไปวัดนี้ บางศาสนากวดขันมาก ถึงกับมีข้อบังคับว่าถ้าไม่ไปเป็นความผิด จะถูกลงโทษ ฉะนั้นพอถึงกำหนดให้ไปวัด ก็จะต้องพากันไปแม้แต่เด็กๆก้ต้องนำไปด้วย ในรอบ ๗ วัน เราไปวัดสัก ๑ วัน ใช้เวลาประมาณสัก ๑ ช.ม. เป็นอย่างน้อย ก็ไม่ใช่สิ่งเหลือวิสัย ไปแล้วก็ได้กำไร ไม่ขาดทุน เพราะจะได้ทำกิจทางพระศาสนาที่เรียกว่าได้ทำบุญ เช่นได้พบพระ ได้รักษาศีล ได้ฟังธรรม ทำให้ชีวิตชุ่มชื่นทำใจให้สะอาด เหมือนซักฟอกผ้าที่ใช้มาแล้ว ๗ วัน จะรู้สึกว่าชีวิตมีสาระขึ้น ในรอบ ๗ วันนั้น บางท่านก็อาจจะใช้เวลาไปในทางอื่นที่ไม่มีสาระเสียหลายๆชั่วโมงก็ได้ จึงควรเฉลี่ยเวลาเพื่อสิ่งที่มีสาระทางศาสนาบ้าง

การเข้าวัด ยังเป็นการรักษาเศรษฐกิจในครอบครัวเพราะว่าแทนที่จะพากันไปรื่นเริงในทางจ่ายเงิน กลับไปหาความสงบซึ่งไม่ต้องเปลืองรายจ่ายอะไรนัก ถ้าถึงวันอุโบสถสามารถรักษาศีล ๘ ได้ทั้งครอบครัวตลอดไป เดือนหนึ่งก็งดจ่ายค่าอาหารในเวลาวิกาล คือเที่ยงไปแล้วได้ ๔ วัน นอกจากประหยัดค่าอาหารเวลาเย็นประจำแล้ว ยังอาหารจุกจิกต่างๆอีกด้วย สมมุติว่าวันอุโบสถหนึ่งงดค่าจ่ายอาหารเย็นได้ ๑๐ บาท เดือนหนึ่งก็ประหยัดได้ ๔๐ บาท เป็นการรักษาเศรษฐกิจได้ดี

การเข้าวัด ถือศีลฟังเทศน์ มักเข้าใจกันว่า เป็นเรื่องของคนแก่ ไม่ใช่เรื่องของเด็กหรือหนุ่มสาว ถ้าใครเริ่มเข้าวัดแต่ยังเด็กหรือยังหนุ่มสาว ก็ถูกหาว่าเป็นคนครึไม่ทันสมัย

ความจริง ในเรื่องการเข้าวัด พระพุทธเจ้าต้องการให้เข้าวัด ตั้งแต่ยังเด็ก ตั้งแต่ยังหนุ่มสาว เพื่อให้คุ้นเคยกับศาสนาและให้มีโอกาสได้อบรมความดีนานๆหรือให้ดัดกายวาจาใจง่าย เหมือนไม้อ่อนดัดง่ายกว่าไม้แก่ เช่นทรงบัญญัติให้บวชเป็นสามเณรได้ตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ บวชเป็นภิกษุได้ตั้งแต่อายุครบ ๒๐ ปี แม้ในฝ่ายสตรีก็มีการบวชเป็นสามเณร เป็นสิกขมานาเป็นภิกษุณีเช่นเดียวกัน

ในเรื่อง อุโบสถกรรมในธรรมบทภาค ๕ ปรากฏว่ามีผู้รักษาอุโบสถอยู่ ๔ พวก พวก ๑ เป็นคนแก่ พวก ๑ เป็นคนกลางคน พวก ๑ เป็นสาวแต่มีสามีแล้ว พวก ๑ เป็นเด็กยังไม่มีสามี เป็นเครื่องรับรองว่า แม้ในครั้งพุทธกาลก็มีการรักษาอุโบสถตั้งแต่ยังเป็นเด็ก

เข้าวัด ตอนแก่กลับจะลำบาก เพราะรักษาศีล ๘ ก็จะอดข้าวเย็นไม่ได้ แรงน้อยจะเป็นลม จะฟังเทศน์ก็นั่งนานไม่ได้ สังขารทรุดโทรม เมื่อยง่าย ไม่ทน

จะท่องสวดมนต์สัญญาก็ไม่ดีได้ต้นลืมปลาย ได้ปลายลืมต้น เลอะๆเลือนๆมีภาษิตรับรองการประพฤติธรรมเมื่อแก่เป็นการไม่สะดวกว่าชราชชฺริตา โหนฺติ หตฺถปาทา อนสฺสวา ยสฺส โส วิหตตฺถาโม กถํ ธมฺมํ จริสฺสติ แปลว่า มือและเท้าของผู้ใด ทรุดโทรมไปเพราะชรา เป็นอวัยวะไม่เชื่อฟัง ผู้นั้นครั้นมีกำลังหย่อนลงแล้ว จะประพฤติธรรมอย่างไรได้

ผู้เข้าวัดแม้จะถูกหาว่าเป็นคนครึเพราะเข้าวัด ก็ควรพูมใจ เพราะดีกว่าครึเรื่องชั่วช้าอย่างอื่น ครึเพราะเข้าวัดจริงๆตายแล้วมีหวังไปสุคติ การเข้าวัด

ไม่มีเรื่องเดือดร้อน หรือให้ลุ่มหลง เหมือนไปเที่ยวตามบ่อน ตามโรงมหรสพ ตามชุมนุมชน ตามอโคจรสถาน

พระพุทธเจ้าเริ่มเข้าวัด คือออกบวชเมื่ออายุ ๒๙ เพราะความเป็นคนวัด พวกเราจึงนับถือพระองค์จนถึงทุกวันนี้และนับถือจนถึงพระธาตุจนถึงรองเท้าของพระองค์ และธรรมของพระองค์ผู้เป็นคนวัดก็อำนวยความสุขแก่โลกมากมาย ถ้าพระองค์ไม่สมัครเป็นคนวัด ยังคงเป็นคนบ้านอยู่ พวกเราคงไม่รู้จักพระองค์แน่นอน นอกจากจะรู้จักพระองค์แล้ว ยังรู้จักวงศ์ญาติของพระองค์ที่เป็นคนบ้านแต่มาเกี่ยวเนื่องกับคนวัดอีกด้วย ชื่อคนบ้านเหล่านั้นพลอยยั่งยืนตามชื่อของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นคนวัดไปด้วย จะเป็นนักอะไรก็ตาม เช่น นักการเมืองเป็นต้น ก็ไม่อาจทิ้งศาสนาไปได้ ก็ต้องนับถือศาสดาและศาสนาใดศาสนาหนึ่งเพื่อเป็นที่พึ่งทางจิตใจและอาศัยศาสนาเป็นแนวทาง ปฏิบัติ ปรับปรุง ตนและปกครองคนอื่นเกียรติของศาสดาเจ้าของศาสนาได้รับยกย่อง สูงกว่าเกียรติของนักปกครองเจ้าของประเทศ

เรื่องการเข้าวัด เป็นเรื่องของศาสนาทุกศาสนา ๗ วัน ต้องมีการเข้าวัดเสียวันหนึ่ง พุทธศาสนาถือวัน ๘-๑๔-๑๕ ค่ำ เรียกว่า วันพระแปล ว่าวันประเสริฐบ้าง วันธรรมสวนะ แปลว่า วันฟังธรรมบ้าง วันอุโบสถ แปลว่า วันสงบ หรือ วันรักษาใจบ้างคริสตศาสนาถือวันอาทิตย์ ศาสนาอิสลามก็ถือวันศุกร์เป็นวันเข้าวัดเช่นเดียวกันพวกเราต้องตรากตรำการงานมาถึง ๗ วันแล้วควรต้องหยุดพักสงบใจ ฟอกล้างกิเลสในใจกันเสียวันหนึ่ง มิฉะนั้นใจจะหมักหมมกิเลสมาก หาความสงบความสุขได้ยาก

สถานที่ ราชการ สถานที่ทำงาน โรงเรียน โรงงาน ก็ยังมีการหยุดงานทุก ๗ วัน เพื่อให้พักผ่อน ศาสนิกจึงควรเข้าวัดพักผ่อนใจกันทุก ๗ วัน

คนแก่ ไม่เข้าวัด ถูกติ แต่เด็กหรือหนุ่มสาวไม่เข้าวัดไม่ถูกติ ตรงกันข้าม ถ้าไปเข้าวัดตั้งแต่เด็กตั้งแต่หนุ่มสาวกลับถูกติหาว่าครึไม่ทันสมัย คนที่หวังความสงบ หวังอบรมกายวาจาใจให้เป็นคนดี กลับถูกติ ถ้าคนเข้าวัดเป็นคนครึไม่ทันสมัย ถ้าเช่นนั้นพระพุทธเจ้ามิเป็นผู้ทำคนให้เป็นคนครึไปหรือ ถ้าเป็นจริงทำไมยังมีผู้นับถือพระองค์มากมาย

ถ้า ทุกคนคิดว่าการ เข้าวัดไม่จำเป็นศาสนาก็ต้องเสื่อมเพราะศาสนาอยูได้ด้วยคนวัด ถึงจะเป็นคนบ้านแต่ว่าเป็นพวกหัววัดใกล้ชิดวัด

"เรื่องเดือดร้อนเกิดจากคนหนุ่มสาว มากกว่าคนแก่ ในเรือนจำเป็นเรื่องพิสูจน์ได้ดี"

คนแก่ แล้วเข้าวัดได้ ก็ยังดีกว่าไม่ยอมเข้าวัด เข้าได้เมื่อไรเป็นดีเมื่อนั้นดีกว่าคนที่ยังไม่เข้า เช่น ราชพราหมณ์ เข้าวัดเมื่อแก่เอาตัวรอดได้ คนบวชเมื่อ

แก่เขาเรียกว่า หลวงตา ถือว่ามีเกียรติสู้คนบวชเมื่อหนุ่มที่เขาเรียกว่าหลวงพี่ไม่ได้ แต่หลวงตาก็คงดีกว่าผู้ที่ไม่เคยเป็นหลวงตาเลย

เข้าวัด ได้อะไรบ้าง ได้บำเพ็ญทาน รักษาศีล ฟังเทศน์ สวดมนต์ ไหว้พระ สนทนาธรรม ทำใจให้สงบมีโอกาสพิจารณาตัวของตัวเองได้รู้ธรรมเห็นธรรม ถ้าอยู่บ้านจะมีโอกาสน้อยที่สุด เพราะบ้านเป็นที่ตั้งแห่งความกังวลอย่างใหญ่หลวง เช่นไปเที่ยวเล่นสบายใจ พอกลับบ้านรู้สึกกลุ้มใจ เพราะเข้าสู่วังกังวลต้องหมุนเป็นลูกข่าง ไม่มีวันพัก

จะเข้าวัดหรือไม่เข้า ก็ต้องตาย แต่เข้าวัดตาย มีธรรมติดตัวไป ก็มีหวังสุคติ

มอง ดูตัวเราและรอบตัวเรา มีอะไรบ้างเป็นสาระอันยั่งยืน ล้วนแต่เปลี่ยนแปลงแปรผันจนถึงการแตกสลายเห็นมีอยู่แต่พระธรรมเช่น ทาน ศีล ภาวนา นั่นแหละเป็นสาระยั่งยืนชั่วโลก นับตั้งแต่พระพุทธเจ้านิพพานมาก็ได้ ๒๕๐๐ ปีเศษ ธรรมก็ยังอยู่ แม้ไม่ให้ทาน ทรัพย์สมบัติ ก็ถูกจับจ่ายไปในทางอื่นจนนับไม่ถ้วน ไม่รักษาศีล ก็ต้องรักษาอย่างอื่นอยู่แล้ว เช่น รักษาคนรักของรัก รักษาการงานยิ่งหนักใจ รักษาศีลสบายใจ แม้ไม่ฟังเทศน์ ก็ต้องฟังเขาคุยกัน ทะเลาะกัน ด่ากัน โกหกกัน ยุยงกัน ล้วนแต่ไม่เจริญใจ ฟังเทศน์ได้รู้ธรรมได้สงบใจไม่ให้ทาน รักษาศีล – ฟังเทศน์ก็ต้องตาย ถึงให้ทาน รักษาศีล – ฟังเทศน์ก็ต้องตาย แต่คติของคนทั้ง ๒ นี้ ใคร จะดีกว่ากันเล่า ?

แม้จะ ไม่ยอมเข้าวัดเวลายังมีชีวิต เขาก็ต้องหามท่านเข้าวัดเวลาท่านตายไปแล้ว เข้าไปในวัดเวลาตาย จะได้ประโยชน์อะไรบ้าง พระให้ศีลก็ไม่ได้รับ พระสวดมาติกาบังสุกุล พระเทศน์ก็ไม่ได้ฟัง เป็นเรื่องของคนที่มีชีวิตเขาทำให้

แล้วเขาก็ได้ และแผ่ส่วนบุญไปให้บ้าง ถ้าสมัครเข้าวัดแต่ยังมีชีวิตจะมีโอกาสได้บุญไม่รู้สักเท่าไร

ทุกคนต้องเข้าวัด ไม่เข้าเวลาเป็น ก็ต้องเข้าเวลาตาย แต่เข้าเวลาไหน จึงจะมีประโยชน์ดี กว่ากัน

ทำอย่างไร **จึงจะให้คนเข้าวัด ต้องช่วยกันชี้แจงให้เห็นคุณของการเข้าวัด ผู้อยู่ในวัดต้องทำตนและทำวัดให้เป็นที่น่าเข้าไปหา ผู้ปกครอง เช่น บิดา** มารดา ครู เจ้านาย ต้องเป็นผู้นำในการเข้าวัดด้วยตนเอง และนำผู้อยู่ในปกครองไปเข้าวัด ผู้ที่เข้าวัดอยู่แล้ว ต้องทำตนให้คนที่ยังไม่เข้าวัดเห็นว่า คนเข้าวัดมีอะไรดีๆ กลับออกมาดีกว่า เมื่อยังไม่เข้าวัดเช่นเที่ยวเตร่น้อยลง ดื่มน้อยลง โทสะน้อยลง การงานดีขึ้น จิตใจดีขึ้น เช่นนี้เป็นการเชิญชวนให้คนทดลองเข้าวัดดูบ้าง

“การเข้าวัดก็คือการเข้ามาพิจารณาตัวเราเอง”

ปลายสวดมนต์
ของ
วัดมงคลโคธาวาส

บูชาพระ

ยะมะหังสัมมาสัมพุทธัง สระณังคะโต อิมิ นาสักกาเรนะตัง พุทธัง อะภิปูชะยามิ ยะมะหังสวากขาตัง ธัมมัง สระณังคะโต อิมิ นาสักกาเรนะตัง ธัมมัง อะภิปูชะยามิ ยะมะหังสุปฏิปันนัง สังฆัง สระณังคะโต อิมิ นาสักกาเรนะตัง สังฆัง อะภิปูชะยามิ อะระหังสัมมาสัมพุทโธ ภควา พุทธัง ภควันตัง อะภิวาเทมิ สะวากขาโต ภควะตา ธัมโม ธัมมัง นะมัส สามิ สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สังฆัง นะมามิ

เมตตานิสังสุตตะคาถา

เมตตายะ ภิกขะเว เจโตวิมุตติยา อาเสวิตายะ ภาวิตายะ พะหุลีกะตายะ ยานีกะตายะ วัตถุกะตายะ อนุฏฐิตายะ ปะริจิตายะ สุสะมารัทธายะ เอกาทะ สานิสังสา ปาฏิกังขา กะตะเม เอกาทะสะ สุขัง สุปะติ สุขัง ปะฏิพุชฌะติ นะ ปาปะกัง สุปินัง ปัสสะติ มะนุสสานัง ปิโย โหติ อะมะนุสสานัง ปิโย โหติ เทวะตา รักขันติ นาสสะ อัคคิ วา วิสัง วา สัตถัง วา กะมะติ ตุวะฏัง จิตตัง สะมา ธิยะติ มุขะวัณโณ วิปปสีทะติ อะสัมมุฬโห กาลัง กะโรติ อุตตะริง อัปปะฏิวิชฌันโต พรัหมโลกู ปะโค โหติ เมตตายะ ภิกขะเว เจโตวิมุตติยา อาเสวิตายะ ภาวิตายะ พะหุลีกะตายะ

ยานีกะตายะ วัตถุกะตายะ อะนุฏฐิตายะ ปะริจิตายะ สุสะมารัท ธายะ อิเม เอกาทะสานิสังสา ปาฏิกังขาติ อิทะ มะโวจะ ภะคะวา อัตตมะนา เต ภิกขู ภะคะวะโต ภาสิตัง อะภินันทุนติฯ

วันทาเล็กใช้เวลาเช้า

วันทามิเจตะยัง สัพพังสัพพัฏฐาเน สุปะติฏฐิตังสารีริกะทา ตุมะหาโพธิง พุทธะรูปัง สะกะลัง สะทา วันทามิพุทธัง สัพพะเมโทสัง ขะมะถะเมภันเต วันทามิธัมมัง สัพพะเมโทสัง ขะมะถะเมภันเต วันทามิสังฆัง สัพพะเมโทสัง ขะมะถะเมภันเต วันทามิกัมมัฏฐานัง สัพพะเมโทสัง ขะมะถะเมภันเต วันทามิอาริยะปุญญัง สัพพะเมโทสัง ขะมะถะเมภันเต วันทามิอาราเม พัทธะเสมายัง โพธิรุกขัง เจตะยัง สัพพะเมโทสัง ขะมะถะเมภันเต วันทามิภันเต ภะคะวาโลกะนาถัง อะตีตัง เมโทสัง ปัจจุบันนัง เมโทสัง ขะมะถะเมภันเต อะหังภันเต พุทธะ รักขิโต ยาวะชีวัง สะระณังคัจฉามิ อะหังภันเต ธัมมะรักขิโต ยาวะชีวัง สะระณังคัจฉามิ อะหังภันเต สังฆะรักขิโต ยาวะชีวัง สังฆัง สะระณังคัจฉามิ

นะโม เม สัพพะพุทธานังคาถา

นะโม เม สัพพะพุทธานัง อุปปันนานัง มะเหสินัง

ตัณหังกะโร มะหาวีโร เมธังกะโร มะหายะโส
สะระณังกะโร โลกะหิโต ทีปังกะโร ชุตินธะโร
โกณฑัญโญ ชะนะปาโมกโข มังคะโล ปุริสาสะโภ
สุมะโน สุมะโน ธีโร เรวะโต ระติวัฑฒะโน
โสภีโต คุณะสัมปันโน อะโนมะทัสสี ชะนุตตะโม

ปะทุโม โลกะปัชโชโต นาระโท วะระสาระถี
ปะทุมุตตะโร สัตตะสาโร สุเมโธ อัปปะฏิปุคคะโล
สุชาโต สัพพะโลกัคโค ปิยะทัสสี นะราสาโภ
อัตถะทัสสี การุณิโก ธัมมะทัสสี ตะโมนุโท
สิทธัตโถ อะสะโม โลเก ติสโส จ วะทะตัง วะโร
ปุสโส จ วะระโท พุทโธ วิปัสสี จะ อะนูปะโม
สิขี สัพพะหิโต สัตถา เวสสะภู สุขะทายะโก
กะกุสันโธ สัตถะวาโห โกนาคะมะโน ระณัญชะโห
กัสสะโป สิริสัมปันโน โคตะโม สักกะยะปุงคะโวติฯ

สีลุทเทสะปาโฐ

ภาสิตะมิทัง เตนะ ภะคะวะตา ชานะตา ปัสสะตะอะระหะตา สัมมาสัมพุทเธนะ สัมปันนะสีลา ภิกขะเววิหะระถะ สัมปันนะปาฏิโมกขา ปาฏิโมกขะสังวะระ สังวุตา วิหะระถะ อาจาระโคจะระสัมปันนา อะณุมัตเตสุ วัชเชสุ ภะยะทัสสาวี สะมาทายะ สิขะถะสิกขาปะเทสูติ ตัสมาติหัมเหหิ สิกขิตัพพัง สัมปันนะปาฏิโมกขา ปาฏิโมกขะสังวะระสังวุตา วิหะริสสามะ อาจะระโคจะระสัมปันนา อะณุมัตเตสุ วัชเชสุภะยะทัสสาวี สะมาทายะ สิกขิสสามะ สิกขาปะเทสูติ เอวัญหิ โน สิกขิตัพพังฯ

วิธีบำเพ็ญกุศลโดยสังเขป

ในการบำเพ็ญกุศลต่างๆ ท่านผู้เป็นเจ้าภาพควรทำใจให้มีอารมณ์สูง เพราะเรื่องบุญเรื่องกุศลเป็นเรื่องของความสูง อย่ายอมให้ใจทำไปอย่างชุ่ยๆที่เรียกว่า ขอไปที หรือทำให้พอสำเร็จไป เมื่อทำใจให้มีอารมณ์สูง ชุ่มชื่นเบิกบานได้แล้ว ก็จะสมกับพระพุทธภาษิตที่ตรัสไว้ว่า ปุพฺเพว ทานา สุมโน ก่อน

แต่ถวายทาน ทายกเป็นผู้มีจิตใจงาม ททํ จิตฺตํ ปสาทเย ขณะที่กำลังให้ทานก็ทำจิตให้เลื่อมใส ทตฺวา อตฺตมโน โหติ ครั้นถวายทานเสร็จแล้วก็ชุ่มชื่นเบิกบาน เอสา ยญฺญสฺส สมฺปทา นี่เป็นความถึงพร้อมแห่งยัญญพิธี ด้วยหลักพระพุทธภาษิตนี้ เจ้าภาพผู้ถวายทานจึงควรทำใจให้มีอารมณ์สูง เมื่อทำใจให้งดงามเป็นส่วนปุพพเจตนาได้แล้ว ควรได้เตรียมตัวดังนี้

ในงานมงคล

กิจเบื้องต้น

ถ้าเป็นงานมงคล เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานฉลองพระตัดจุกหรือเป็นงานมงคลโดยทั่วๆไปเบื้องต้นควรได้ชำระสถานที่ คือ ห้องที่พระสงฆ์จะได้เจริญพระพุทธมนต์ให้สะอาด เก็บสิ่งที่รกรุงรังออกเสียเตรียมหาที่บูชาพระบาตรน้ำมนต์ สายสิญจน์ อาสนะ พระสงฆ์ เครื่องใช้ เช่น กระโถน ที่น้ำเย็นน้ำร้อน สำหรับที่บูชาพระอย่างน้อย ต้องมีแจกันดอกไม้ ๑ คู่ เชิงเทียน ๑ คู่กระถางธูป ๑ ใบ (ถ้าสามารถจัดโต๊ะบูชาเป็นหมู่ ๕ หมู่ ๗ หรือ หมู่ ๘ มีพานดอกไม้สด แจกัน เชิงเทียน กระถางธูป ครบเต็มตามหมู่ของที่บูชานั้นๆก็ยิ่งดี) เมื่อได้ของใช้แล้ว จัดตั้งที่บูชาให้เป็นระเบียบตามควรแก่สถานที่ มีพระพุทธรูปขนาดพอสมควร (ไม่ควรใช้พระพุทธรูปขนาดเล็กจนเกือบมองไม่เห็น) โดยปกติที่บูชาพระนี้ อยู่ด้านขวามือของพระสงฆ์ แล้วปูลาดอาสนะพระสงฆ์เป็นที่ๆตามจำนวนพระสงฆ์ที่นิมนต์มาด้วย ขวามือของพระสงฆ์องค์หัวหน้า จัดตั้งบาตรน้ำมนต์มีเทียนติดไว้โดยเรียบร้อย (เทียนที่ติดบาตรน้ำมนต์นี้ถ้าได้เทียนแท้ขนาดหนักเล่มละ ๑ บาท ก็ดูงามดี) พร้อมกับโยงสายสินจน์จากองค์พระพุทธรูป จากที่บูชาพระมาวงเป็นทักษิณาวรรตไว้ที่บาตรน้ำมนต์ส่วนปลายกลุ่มสายสิญจน์ควรหาพานรองรับไว้ แล้วจัดตั้งไว้ใกล้ๆกับบาตรน้ำมนต์

กิจท่ามกลาง

เมื่อได้เวลาพระสงฆ์ที่รับอาราธนาไว้มาถึงบ้านเจ้าภาพควรลุกออกไปรับ ตามควรแก่ระยะของสถานที่ เมื่อพระสงฆ์นั่งบนอาสนะเรียบร้อยแล้ว เจ้าภาพหรือคนช่วยเจ้าภาพเข้าไปประเคนน้ำใช้น้ำฉัน และเภสัช เมื่อพระสงฆ์นั่งพักพอสมควรแก่เวลาแล้ว เจ้าภาพเริ่มจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย จุดเทียนที่เชิงเทียนโต๊ะบูชาพระทั้ง ๒ เล่ม จุดธูป ๓ ดอก ปักไว้โดยอาการเรียบร้อยในกระถางธูป (การจุดธูป เทียนบูชาพระ ต้องจุดเทียนคู่ ธูป ๓ดอก ถ้าหากตั้งโต๊ะบูชาหมู่ ๕ หมู่ ๗ หรือหมู่ ๘ มีพานดอกไม้ แจกัน เชิงเทียน ครบชุด ควรจุดเทียนที่เชิงเทียนทั้งหมด ถ้าจุดบูชาศพจุดอย่างละ ๑ คือเทียน ๑ เล่ม ธูป ๑ ดอก) แล้วกราบพระโดยอาการเรียบร้อยที่เรียกว่า เบญจางคประดิษฐ์ เมื่อเสร็จแล้ว ถ้าเจ้าภาพสามารถก็นั่งคุกเข่าท่าเทพนมเปล่งคำอาราธนาศีล ถ้าไม่สามารถก็ให้ผู้อื่นทำให้

คำอาราธนาศีล ๕

มยํ ภนฺเต วิสํ รกฺขณตฺถาย ติสรเณน สหปญฺจ สีลานิ ยาจาม ทุติยมฺปิ มยํ ภนฺเต วิสํ วิสํ รกฺขณตฺถาย ติสรเณน สห ปญฺจ สีลานิ ยาจาม ตติยมฺปิ มยํ ภนฺเต วิสํ วิสํ รกฺขณตฺถาย ติสรเณน สห ปญฺจ สีลานิ ยาจาม

เมื่ออาราธนาศีลแล้ว พระสงฆ์จะให้ศีล พึงตั้งใจเปล่งคำนมัสการพระพุทธเจ้า คำปฏิญญาถึงพระรัตนตรัย และพึงตั้งวิรัติเจตนากล่าวคำสมาทานเบญจศีลตามลำดับ ดังนี้

คำนมัสการพระพุทธเจ้า

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

คำปฏิญญาถึงพระรัตนตรัย

พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ

ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ

สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ

ทุติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ

ทุติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉาม

ทุติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ

ตติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ

ตติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ

ตติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ

คำสมาทานศีล ๕

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ

๒. อทินฺนาทานา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ

๓. กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ

๔. มุสาวาทา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ

๕. สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ

เมื่อสมาทานศีลเรียบร้อยแล้ว พึงเปล่งคำกล่าวอาราธนาปริตร ต่อไป

คำอาราธนาปริตร

วิปตฺติปฏิพาหาย สพฺพสมฺปตฺติสิทฺธิยา

สพฺพทุกฺขวินาสาย ปริตฺตํ พฺรูถ มงฺคลํ

วิปตฺติปฏิพาหาย สพฺพสมฺปตฺติสิทฺธิยา

สพฺพภยวินาสาย ปริตฺตํ พฺรูถ มงฺคลํ

วิปตฺติปฏิพาหาย สพฺพสมฺปตฺติสิทฺธิยา

สพฺพโรควินาสาย ปริตฺตํ พฺรูถ มงฺคลํฯ

เมื่อกล่าวคำอาราธนาปริตรเสร็จแล้ว พระสงฆ์จักได้เจริญพระพุทธมนต์ตามควรแก่โอกาส เจ้าภาพของงานไม่ควรลุกไปไหน ในขณะนี้ไม่ควรเอาจิตใจไปฝักใฝ่กับเรื่องอื่นเลยควรนั่งฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ด้วยอาการอันสงบ เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ไปถึงมงคลสูตร ก็ลุกขึ้นไปจุดเทียนน้ำมนต์ที่บาตรน้ำมนต์ แล้วยกบาตรประเคนพระสงฆ์ถ้าจักมีคนที่เข้าใจคอยจุดเทียนชะนวนส่งให้ เสมือนหนึ่งเป็นการเตือนก็จักงามมาก เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์จบแล้ว ถ้ามีการถวายอาหารบิณฑบาตในวันนั้นพอได้เวลาก็ถวายอาหารบิณฑบาต

กิจเบื้องปลาย

เมื่อพระสงฆ์ฉันอาหารบิณฑบาตเสร็จแล้ว เจ้าภาพก็เข้าไปประเคนเครื่องสักการะ (เรื่องเครื่องสักการะนี้ เจ้าภาพควรถือเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งเพราะเป็นการเคารพ อย่าเข้าใจอย่างหยาบๆว่าไม่เป็นไร ถวายมูลค่าปัจจัยสี่ให้ท่านไปจัดหาเอาก็แล้วกัน อย่างน้อยก็ควรมีธูปเทียนดอกไม้ถวายเป็นเครื่องสักการะ) เมื่อถวายเครื่องสักการะเสร็จแล้วพระสงฆ์ก็จักได้อนุโมทนา เจ้าภาพเริ่มตรวจน้ำ เมื่อตรวจน้ำเสร็จแล้ว ประณมมือฟังพระสงฆ์อนุโมทนาไปจนจบแล้วคุกเข่าขึ้นกราบพระสงฆ์ด้วยลักษณะแห่งเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้งเป็นเสร็จพิธี เมื่อพระสงฆ์ลากลับควรลุกไปส่งพระสงฆ์ ตามควรแก่ระยะทางสถานที่บ้าน ถ้าเป็นการสวดมนต์เย็นฉันเช้า เมื่อสวดมนต์จบแล้วไม่ต้องถวายเครื่องสักการะ ต่อเมื่อวันรุ่งขึ้นพระสงฆ์มารับอาหารบิณฑบาตแล้ว จึงถวายเครื่องสักการะ กิจอื่นคงเป็นอย่างเดียวกันฯ

ในงานอวมงคล

ถ้าเป็นงานอวมงคลเช่นทำบุญ เพื่อ อุทิศแก่ ศพ เช่น ทำบุญ ๗ วัน ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน ซึ่งมีศพตั้งอยู่ในบ้าน

กิจเบื้องต้น

ในการเป็นเช่นเดียวกันกับงานมงคล ต่างแต่เพียงว่าควรได้จัดที่บูชาศพที่หน้าศพหรือตบแต่งเครื่องบูชาศพโดยวิธีตั้งโต๊ะรอบศพ ๓ ด้าน อีกด้านหนึ่ง ใช้ติดกับฝาของสถานที่บ้านก็ดูงามดีเฉพาะการจัดเครื่องบูชาศพนี้ ก็เป็นไปตามความนิยมของแต่ละสถานที่ บางแห่งก็ทำเป็นชั้น บางแห่งก็ใช้โต๊ะทอง โต๊ะมุก ตามความชอบของเจ้าภาพ เมื่อจัดสถานที่บูชาศพยังหน้าศพแล้ว ต้องจัดที่บูชาพระไว้ด้านหนึ่ง โดยปกติอยู่ทางขวามือของอาสนะพระสงฆ์เช่นเดียวกับงานมงคล เว้นไว้แต่สถานที่บังคับ ก็ควรอนุโลมตามสถานที่ ในการจัดที่บูชาพระในงานอวมงคลนี้ ไม่ต้องมีสายสิญจน์และบาตรน้ำมนต์

กิจท่ามกลาง

เมื่อได้เวลาพระสงฆ์มาถึงบ้าน ก็คงทำการต้อนรับปฏิสันถารพระสงฆ์เช่นเดียวกันกับงานมงคล เมื่อได้เวลาก็เริ่มจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย แล้วจุดธูปเทียนสักการะศพ ยังที่สักการะหน้าศพอีกแห่งหนึ่งถ้าหากในงานนี้มีแต่สวดมนต์อย่างเดียว ไม่มีเทศน์ก็ดำเนินการอาราธนาศีลอาราธนาปริตรต่อไปตามลำดับ ถ้าสวดมนต์แล้วมีเทศน์ด้วย ไม่ต้องอาราธนาศีล อาราธนาปริตรให้พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ทีเดียว ต่อเมื่อพระสงฆ์ขึ้นเทศน์จึงอาราธนาศีล

กิจเบื้องปลาย

ในการสวดมนต์ในงานอวมงคลนี้ จะถวายอาหารบิณฑบาตในวันนั้นหรือในวันรุ่งขึ้นก็ตาม มีประเพณีนิยมอยู่อย่างหนึ่งว่า เมื่อพระสงฆ์ฉันอาหารบิณฑบาตแล้ว ก็ทำการบังสุกุลให้แก่ศพ ในการบังสุกุลนี้ ทางที่ดีที่งามเจ้าภาพ

ควรจัดหาผ้าไว้สำหรับทอด จะเป็นสบงจีวร หรือผ้าอื่น ๆ เช่นผ้าเช็ดตัว ผ้าเช็ดหน้าก็ได้ ถ้ามีความจำเป็นอย่างน้อยที่สุดก็ควรมีสัก ๑ ที่สำหรับทอดแก่องค์ผู้เป็นหัวหน้า เมื่อทอดผ้าบังสุกุลเสร็จแล้วจึงถวายเครื่องสักการะ พระสงฆ์จักได้อนุโมทนา เจ้าภาพเริ่มกรวดน้ำตามพิธีดังกล่าวมาแล้วฯ

วิธีถวายทานต่างๆ

ตั้งนโม ๓ หน

คำถวายสังฆทาน

อิมานิ มยํ ภนฺเต ภตฺตานิ สปริวารานิ ภิกฺขุสงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ ภตฺตานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายฯ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารเหล่านี้แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับภัตตาหาร กับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญฯ

คำถวายสลากภัตต์

เอตานิ มยํ ภนฺเต ภตฺตานิ สปริวารานิ อสุกฏฺฐาเน ฐปิตานิ ภิกฺขุสงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ เอตานิ ภตฺตานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายฯ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลาย ที่ตั้งไว้ ณ ที่โน้นนั้น ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อยถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับซึ่ง

ภัตตาหารกับทั้งบริวารเหล่านั้น ของข้าพเจ้าทั้งหลายเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญฯ

<u>คำถวายข้าวสาร</u>

อิมานิ มยํ ภนฺเต ตณฺฑุลานิ สปริวารานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ ตณฺฑุลานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

<u>คำแปล</u>

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายข้าวสาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับข้าวสาร กับทั้งของบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญฯ

<u>คำถวายทานสามัญ</u>

อิทํ เม ทานํ มาตาปิตุอาทีนํ ญาตกานํ สํวตฺตตุมยฺหํ มาตาปิตาทโย ญาตกา อิมสฺส ทานสฺส ปตฺตึลภนฺตุ มม เจตสาฯ

<u>คำแปล</u>

อันว่าทานของข้าพเจ้านี้ จงเป็นไปเพื่อญาติทั้งหลายมีมารดาบิดาเป็นต้นของข้าพเจ้า ของบรรดาญาติทั้งหลายมีมารดาบิดาเป็นต้น จงได้รับส่วนของทานนี้ตามความประสงค์ของข้าพเจ้านั้น เทอญฯ

<u>คำถวายผ้าไตรอุทิศแก่ผู้ตาย</u>

อิมานิ มยํ ภนฺเต ติจีวรานิ อยฺยสฺส เทม สาธุโน ภนฺเต อยํ ติจีวรปูชาวิปาโก อมฺหากํ มาตาปิตุอาทีนํ ญาตีนํ กาลกตานํ สํวตฺตตุ อมฺหากํ มาตา ปิตุอาทโย ญาตกา ทานปตฺตึ ลภนฺตุ อมฺหากํ เจตสาฯ

คำแปล

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายจีวรทั้งสามนี้แก่พระผู้เป็นเจ้า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ อันว่าผลวิบากของการบูชาด้วยไตรจีวรนี้จงเป็นไปเพื่อญาติทั้งหลาย มีมารดาบิดาเป็นต้น ของข้าพเจ้าทั้งหลาย อันว่าญาติมีมารดาและบิดาเป็นต้นของข้าพเจ้าทั้งหลาย จงได้ส่วนแห่งทานนี้ ตามความประสงค์ของพวกข้าพเจ้าทั้งหลาย เทอญฯ

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน

อิมานิ มยํ ภนฺเต วสฺสิกสาฏิกานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ วสฺสิกสาฏิกานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายผ้าอาบน้ำฝนเหล่านี้แก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้าอาบน้ำฝนทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญฯ

คำถวายผ้าจำนำพรรษา

อิมานิ มยํ ภนฺเต วสฺสาวาสิกจีวรานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ วสฺสาวาสิกจีวรานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายฯ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายผ้าจำนำพรรษาทั้งหลายเหล่านี้ แก่พระสงฆ์ขอพระสงฆ์จงรับผ้าจำนำพรรษาทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญฯ

คำถวายผ้าอัจเจกจีวร

อิมานิ มยํ ภนฺเต อจฺเจกจีวรานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ อจฺเจกจีวรานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายผ้าอัจเจกจีวร ทั้งหลายเหล่านี้ แก่พระสงฆ์ขอพระสงฆ์จงรับผ้าอัจเจกจีวรทั้งหลายเหล่านี้ ของ ข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญฯ

คำถวายผ้ากฐิน

อิมํ ภนฺเต สปริวารํ กฐินจีวรทุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมํ สปริวารํ กฐินทุสฺสํ ปฏิคฺคณฺหาตุ ปฏิคฺคเหตฺวา จ อิมานิ ทุสฺเสน กฐินํ อตฺถรตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายถวายผ้ากฐินจีวร กับ ทั้งบริวารเหล่านี้ แก่พระสงฆ์ขอพระสงฆ์จงรับ ผ้ากฐินกับทั้งบริวารเหล่านี้ ของ ข้าพเจ้าทั้งหลาย รับแล้วจงกรานกฐินด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญฯ

คำถวายผ้าป่า

เอตานิ มยํ ภนฺเต จีวรานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ เอตานิ จีวรานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายฯ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายจีวรทั้งหลายเหล่านี้ แก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับจีวรทั้งหลายเหล่านี้ ทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญฯ

คำถวายศาลาโรงธรรม

มยํ ภนฺเต อิมํ สาลํ ธมฺมสภาย อุทฺทิสฺส สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมํ ธมฺมสภาสาลํ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายฯ

คำแปล

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายศาลานี้แก่พระสงฆ์ อุทิศเพื่อเป็นธรรมสภาข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับธรรมสภาศาลานี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญฯ

คำถวายเสนาสนะกุฏิวิหาร

อิมานิ มยํ ภนฺเต เสนาสนานิ อาคตานาคตสฺส จาตุทฺทิสสฺส สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุโน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ เสนาสนานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายฯ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายเสนาสนะเหล่านี้แก่พระสงฆ์ อันมาแต่ทิศทั้งสี่ ที่มาแล้วก็ดี ยังไม่มาก็ดี ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญขอพระสงฆ์จงรับซึ่งเสนาสนะเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญฯ

คำถวายเว็จกุฎี

มยํ ภนฺเต อิมํ วจฺจกุฏึ อาคตานคตสฺส จาตุทฺทิสสฺส สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมํ วจฺจกุฏึ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายเว็จกุฏีนี้แก่พระสงฆ์อันมาแต่ทิศทั้งสี่ ที่มาแล้วดี ที่ยังไม่มาก็ดี ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญขอพระสงฆ์จงรับเว็จกุฏีนี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกายนาน เทอญ ฯ

คำถวายสะพาน

มยํ ภนฺเต อิมํ เสตํ มหาชนานํ สาธารณตฺถาย นิยาเทม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมสฺมึ เสตุมฺหิ นิยาทิเต สกฺขิโก โหตุ อิทํ เสตุทานํอมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย สํวตฺตตุฯ

คำแปล

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายซึ่งสะพานนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ทั่วไปแก่มหาชนทั้งหลาย ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงเป็นพะยานแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ในสะพานที่ข้าพเจ้าทั้งหลายได้มอบให้แล้วนี้ อันว่าเสตุทานนี้จงเป็นประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ ฯ

คำถวาย น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย

สรโท นามายํ ภนฺเต กาโล สมฺปตฺโต ยตฺถตถาคโต อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ สารทิกาพาเธนสปฺปิ นวนีตํ เตลํ มธํ ผาณิตํ มยนุทานิ ตกฺกาลสทิสํ สมฺปตฺตา ตสฺส ภคฺวโต ปญฺญตฺตานุคํ ทานํ ทาตุกามา เตสุ ปริยาปนฺนํ มธํ จ เตลํจ ผาณิตํ จ ภิกฺขูนญฺเจว สามเณรานญฺจ โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต อยฺยา ยถาวิภตฺตํ มธุทานํ จ เตลํ จ ผาณิตํ จ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

บัดนี้สรทกาลมาถึงแล้ว ในกาลใดเล่าพระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงอนุญาตยายา ๕ อย่าง คือ เนยใสเนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย แก่ภิกษุทั้งหลาย ผู้ป่วยไข้ด้วยโรคเกิดในสรทกาล บัดนี้ข้าพเจ้าทั้งหลายมาถึงกาลเช่นนั้นแล้วปรารถนาจะถวายทานตามพระพุทธบัญญัติของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น จึงถวายน้ำผึ้งเป็นยาอย่างหนึ่ง กับน้ำมัน น้ำอ้อย นับในยา ๕ อย่างนั้น แก่ภิกษุและสามเณรทั้งหลายขอพระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายจงรับมธุทาน เตลทาน ผาณิตทาน ของข้าพเจ้าทั้งหลาย ตามที่ได้แจกไปนั้นๆ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ ฯ

คำถวายธูปเทียนดอกไม้

อิมานิ มยํ ภนฺเต ธูปทีปปุปฺผวรานิ รตนตฺตยสฺเสว อภิปูเชม อมฺหากํ รตนตฺตยสฺส ปูชา ทีฆรตฺตํ หิตสุขาวหา โหตุ อาสวกฺขยปฺปตฺติยา ฯ

คำแปล

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอบูชาธูปเทียนและดอกไม้ทั้งหลายอันประเสริฐนี้ แก่พระรัตนตรัย กิริยาที่บูชาพระรัตนตรัยนี้ จงเป็นผลนำมาซึ่งประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เพื่อให้ถึงซึ่งพระนิพพาน เป็นผู้สนไปแห่งอาสวกิเลส เทอญฯ

คำถวายกระทงลอยประทีป

มยํ อิมานิ ปทีเปน อสุกาย นมฺมทาย นทิยา ปุลิเน ฐิตํ มุนิโน ปาทวลญฺชํ อภิปูเชม อยํ ปทีเปน มุนิโน ปาทวลญฺชสฺส ปูชา อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย สํวตฺตตุ ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอบูชาซึ่งรอยพระพุทธบาท ที่ตั้งอยู่เหนือกองทรายในแม่น้ำชื่อว่านัมมทานทีโน้นด้วยประทีปนี้ อันว่าการบูชารอยพระบาทด้วยประทีปนี้ ขอจงเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญฯ

คำถวายธง

มยํ ภนฺเต อิมินา ธชปฏาเกน รตนตฺตยํ อภิปูเชม อยํ ธชปฏาเกน รตนตฺตยปูชา อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย สํวตฺตตุฯ

คำแปล

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายบูชาซึ่งพระรัตนตรัยด้วยธงแผ่นผ้านี้ อันว่าการบูชาพระรัตนตรัย ด้วยธงแผ่นผ้านี้ จงเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญฯ

คำถวายปราสาทผึ้ง

มยํ ภนฺเต อิมํ สปริวารํ มธุปุปฺผปาสาทํ อิมสฺมึ วิหาเร สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุโน ภนฺเต สงฺโฆ อิมํ สปริวารํ มธุปุปฺผปาสาทํ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายฯ

คำแปล

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายปราสาทผึ้งนี้ พร้อมทั้งบริวาร แก่พระสงฆ์ในวิหารนี้ ขอพระสงฆ์จงรับปราสาทผึ้งนี้ พร้อมทั้งบริวาร ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญฯ

คำถวายสังฆทานอุทิศ

อิมานิ มยํ ภนฺเต ภตฺตานิ สปริวารานิ ภิกฺขุสงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ ภตฺตานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากญฺเจว มาตาปิตุอาทีนญฺจ ญาตกานญฺจ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายฯ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อให้เป็นประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ญาติทั้งหลายมีบิดามารดาเป็นต้น (ที่ละโลกนี้ไป)ตลอดกาลนาน เทอญฯ

คำถวายมตกภัตต์เพื่อผู้ตาย

อิมานิ มยํ ภนฺเต มตกภตฺตานิ สปริวารานิ ภิกฺขุสงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ มตกภตฺตานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากญฺจ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจริญทั้งหลายขอน้อมถวายมตกภัตต์ (เพื่อผู้ตาย) กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย สิ้นกาลนาน เทอญฯ

คำปวารณาสงฆ์เพื่อบำรุงเสนาสนะ

มยํ ภนฺเต สงฺฆํ ปวาเรมิ ขนฺธผุลฺลเสนาสนปฏิสงฺขรเณหิปิ นวกมฺมกรเณหิปิ ปาทคฺฆนารเหหิ กปฺปิยวตฺถูหิ อิธ ขนฺธผุลฺลปฏิสงฺขรณาทีนํ อตฺถาย ยทา

สงฺโฆ ปฏิสงฺขรณาทีหิ อตฺถิโก โหติ ตทา สงฺฆสฺส เวยฺยาวจฺจกรสฺส อาโรเจตุ สาธุ โนภนฺเต สงฺโฆ อิมํ ปวารณํ ปฏิคฺคณหาตุ อมฺหากํ
ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายฯ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอปวารณาสงฆ์ด้วยกัปปิยวัตถุทั้งหลาย ควรแก่ราค......บาท......สต. สำหรับซ่อมแปลงเสนาสนะที่หักพังบ้าง สำหรับสร้างขึ้นใหม่บ้าง เพื่อประโยชน์แก่กิจทั้งหลาย มีปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่หักพังเป็นต้นในอารามนี้ พระสงฆ์มีความต้องการด้วยกัปปิยวัตถุเครื่องปฏิสังขรณ์เป็นต้น ในกาลใด ขอพระสงฆ์จงบอกไวยาวัจกรของสงฆ์ในกาลนั้น ขอพระสงฆ์จงรับปวารณานี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ ฯ

<u>คำถวายยาแก้ไข้</u>

อิมานิ มยํ ภนฺเต เภสชฺชานิ สปริวารานิ ภิกฺขุสงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต ภิกฺขุสงฺฆสฺส สงฺโฆ อิมานิ เภสชฺชานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ
อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตายะ สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอถวายเภสัชทั้งหลาย กับของที่เป็นบริวารเหล่านี้แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับเภสัชทั้งหลายเพื่อกับทั้งของที่เป็นบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลายประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญฯ

พ่อของลูก

ยามเย็นค่ำ	เคยพูดจ้อ	กับพ่อลูก
เคยปรับทุกข์	ลูกของพ่อ	ขอขนม
พ่อของลูก	ปลูกฝัง	หวังชื่นชม
เป็นพระพรหม	ของลูก	ทุกเวลา
เมื่อลูกสุข	พ่อของลูก	พลอยสุขด้วย
คราลูกป่วย	ช่วยลูก	ทุกข์หนักหนา
ลูกได้ดี	พ่อนี้	เปรมปรีดา
ขอวันทา	พ่อของลูก	ทุกวันเอย.

ธรรมสาธก

❖ พระครรชิต ฐนุตกาโย และ คุณประเสริฐ แซ่จัง ผู้ดำเนินการจัดพิมพ์ ❖

คุณวรรณี ภูมิภัทรพงศ์	**240 เล่ม**
คุณพลภัทร – ธีราพืช	
คุณภัทรภา สายเสียง	**150 เล่ม**
ด.ช.ธัชพล ธิราพืช	
ด.ช.กฤตโชค ธิราพืช	
ร้านศรีการค้าเภสัช	**100 เล่ม**
คุณสมชาย บุญเรือนและครอบครัว	**75 เล่ม**
คุณสมเจต – คุณลักษมี โสภีและครอบครัว (ร้านมดขายหวย)	**50 เล่ม**
คุณจีระ – คุณอังศุมาลิน และครอบครัว	**50 เล่ม**
คุณนพดล บัววิเชียร และคุณประไพ อิ่มโอฐ	**50 เล่ม**
คุณลือชา คชสิริสุวรรณ	**50 เล่ม**
คุณวารุณี แย้มทรัพย์	**50 เล่ม**
คุณกรวุฒิ – ศิริวรรณ ธรรมอุปภัมภ์ และครอบครัว	**50 เล่ม**
คุณวีระชัย – คุณธารา อินเนตร	**45 เล่ม**
คุณฉวี โสภี (เจ๊ใหญ่)	**40 เล่ม**
คุณสมโภชน์และครอบครัว	**30 เล่ม**
คุณอู๊ (ขายกุ้ง) และครอบครัว	**25 เล่ม**
คุณอังคนาง ภูมิภัทรพงศ์	**20 เล่ม**
คุณวิเชียร ตั่งเทียมศิริกุล	**15 เล่ม**
คุณวัชรพงศ์ ตั่งเทียมศิริกุล	**15 เล่ม**
คุณรังสรรค์ จันทร์โต	**15 เล่ม**
คุณวิไล ทองดี	**10 เล่ม**
ร้านป. ข้าวมันไก่	**10เล่ม**
คุณวีระพงศ์ โรจน์อภิชัย และครอบครัว	**10 เล่ม**
คุณลำยอง จันทรหัสดี	**10 เล่ม**
คุณลิขิต และครอบครัว	**10 เล่ม**
คุณจิราภรณ์ เทพฎษาวัฒนา และครอบครัว	**10 เล่ม**
คุณศุภชัย โพธิ์ ประสิทธิ์	**10 เล่ม**
คุณหทัยวรรณ โพธิ์ประสิทธิ์	**10 เล่ม**
ด.ญ.จิรัชญา โพธิ์ประสิทธิ์	**10 เล่ม**
คุณชัยพร – คุณบุศรา	**5 เล่ม**
คุณนวรัตน์ ทราภรณ์ และ ด.ญ. สิริรัตน์ แซ่เอี๊ยม	**10 เล่ม**
คุณเพ็ญจันทร์ จุลวนิชย์พงษ์	**25 เล่ม**
คุณ ภานุสิทธิ์ (ปุ้ย) นิยมพันธุ์	**50 เล่ม**
คุณ เนาวรัตน์ ตลาดไทย(ขายพริก)	**100 เล่ม**
คุณ ประสิทธิ์ และครอบคัว	**50 เล่ม**

พิมพ์ที่ พี แอนด์ พี ปรินท์ติ้ง พรีเพรส โทร. 081-4972659

พระครูพิพัฒนิโรธกิจ (หลวงพ่อปาน)
วัดมงคลโคธาวาส คลองด่าน

คาถาหลวงปู่ปาน

ตั้งจิตให้เป็นสมาธิ ว่านะโม ๓ จบ

สาธุ วันทิตะวา สิริสา พุทธังเตชะยัง ธรรมมังเตชะยัง ปะวะระอะระหัง พิพัฒน์นิโรธกิจ ปูเชมิ พุทธังประสิทธิกิจจัง สิทธิกัมมัง สิทธิอาจาริยะ ตะถาคะโต จะโยกิจจัง สิทธิลาภัง ภวันตุเมฯ

คาถามหาอำนาจ หลวงปู่ปาน

ตั้งจิตให้เป็นสมาธิ ว่านะโม ๓ จบ

พุทธเสฆโฐ มะหานาถัง วัณณะโก สิงหะนาทะกัง พุทธสิริสา เตเชนะ มาระเสนา ปะราชะยัง ชัยยะ ชัยยะ ภวันตุเมฯ พุทโธ พุทธังนะกันตัง อะระหังพุทโธ นะโมพุทธายะ อุทธัง อัทโธ นะโมพุ

ปรารถนาสิ่งใด ก็จะประสบความสำเร็จทุกประการ

พระครูพิพัฒนิโรธกิจ

(หลวงปู่ปาน)

วัดบางเหี้ย

